

Energetikos bendrijos

Potencialas, kurį dar reikia išnaudoti

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

Turinys

Dalis

01–16 | **Pagrindiniai aspektai** 01

01–05 | Kodėl ši sritis svarbi

06–16 | Ką nustatėme ir rekomenduojame

17–86 | **Mūsų pastabos išsamiau** 02

17–41 | ES tikslas yra plataus užmojo, tačiau jis nėra tinkamai suformuluotas, jam trūksta paramos ir stebėsenos ir mažai tikėtina, kad bus pasiektas

17–23 | ES nustatytos energetikos bendrijų apibrėžtys kelia painiavą ir lemia nenuoseklų vartojimą pusėje audituotų šalių

24–27 | Numatomas energetikos bendrijų indėlis į atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybą buvo pervertintas

28–34 | ES tikslas yra plataus užmojo, tačiau jam trūksta aktualumo, išmatuojamumo ir pritarimo nacionaliniu lygmeniu

35–41 | Stebėseną yra nepakankama ir mažai tikėtina, kad ES tikslas iki 2025 m. bus pasiektas

42–86 | Audituotos valstybės narės nesudarė visų būtinų sąlygų energetikos bendrijų plėtrai

42–45 | ES direktyvos į nacionalinę teisę perkeltos nevisiškai

46–49 | Pusė audituotų valstybių narių pranešė apie privalomą nacionalinį kliūčių vertinimą

50–57 | Gairės parengtos, tačiau jas dažnai sunku taikyti be ekspertų pagalbos

58–66 | Vis dar esama spragų, susijusių su piliečių dalyvavimu ir pažeidžiamų namų ūkių įtrauktimi

67–76 | Energetikos bendrijos, kaip atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamintojos, susiduria su dideliais vėlavimais prijungiant jas prie tinklo

77–86 | Dėl finansinių paskatų energetikos bendrijoms atsipirkimo laikotarpis sutampa su ES saulės energetikos strategijos užmoju

Priedai

I priedas. Apie auditą

II priedas. Aplankytos energetikos bendrijos

III priedas. Valstybių narių atsakymai į rekomendacijas

Santrumpos

Žodynėlis

Komisijos atsakymai

Chronologija

Audito grupė

01

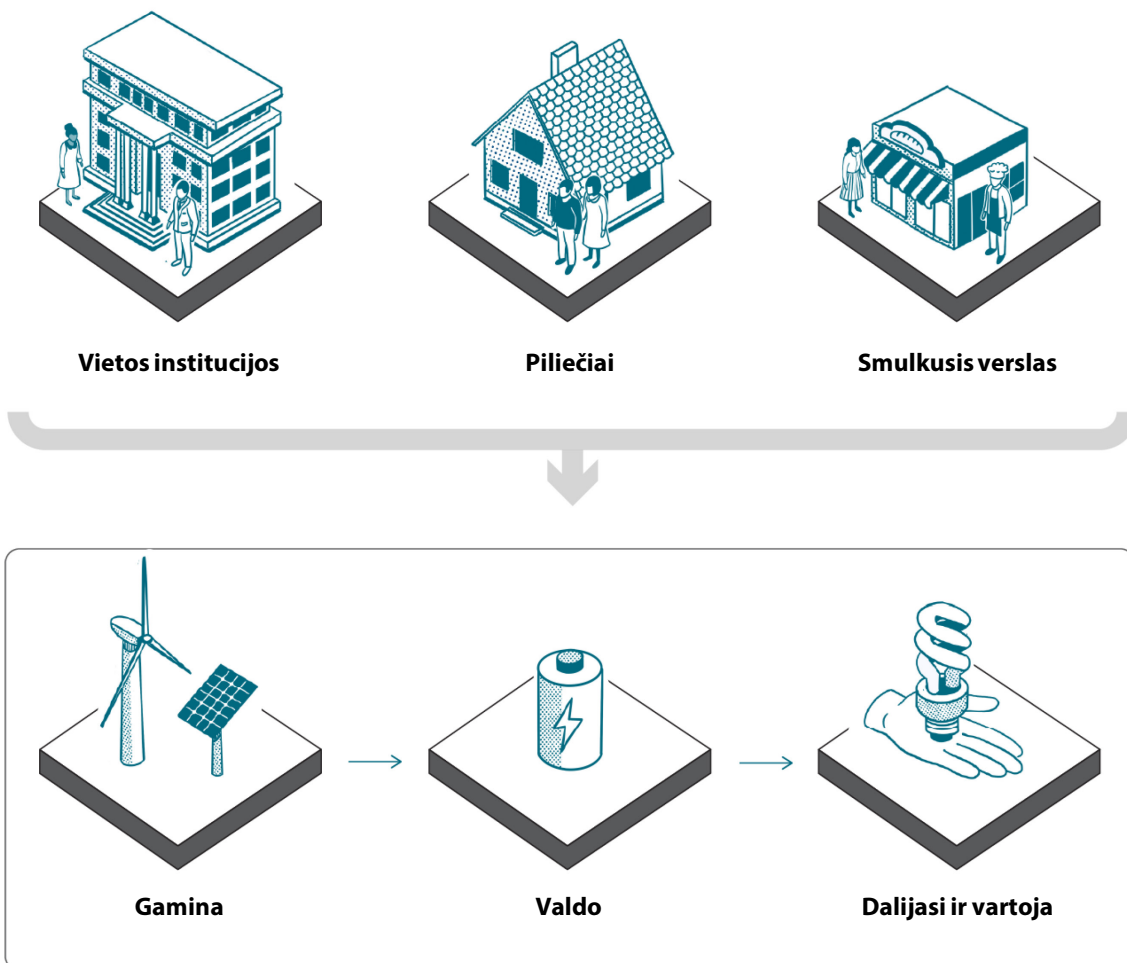
Pagrindiniai aspektai

Kodėl ši sritis svarbi

- 01** Atsinaujinančiųjų išteklių energija yra labai svarbi įgyvendinant ilgalaikę ES strategiją, kuria siekiama iki 2050 m. neutralizuoti poveikį klimatui, ir siekiant įgyvendinti ES energetikos pertvarką. ES nustatė **siektiną reikšmę**, kad iki 2030 m. atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis sudarytų bent 42,5 % (palyginti su 25,4 % 2024 m.). Komisija **apskaičiavo**, kad iki 2050 m. pusė ES piliečių galėtų pagaminti iki 50 % ES atsinaujinančiųjų išteklių energijos¹.
- 02** Energetikos bendrijos yra juridiniai asmenys, **įgalinantys piliečius, smulkųjį verslą ir vietos institucijas gaminti ir valdyti savo pačių energiją, ja dalytis ir ją vartoti** (žr. **1 diagramą**). Į **Direktyvą (ES) 2018/2001** dėl atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimo (AIED II) ir **Direktyvą (ES) 2019/944** dėl elektros energijos vidaus rinkos (EEVRD) Komisija įtraukė **energetikos bendrijų ES teisinės apibrėžtis**. **2022 m. ES saulės energetikos strategijoje** Komisija nustatė politinį tikslą (šioje ataskaitoje vadinamą ES tikslu): ES ir valstybėms narėms bendradarbiaujant **iki 2025 m. kiekvienoje savivaldybėje, kurioje gyvena daugiau kaip 10 000 gyventojų, įsteigti bent vieną atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendriją**. **2016 m. AIED II poveikio vertinime** Komisija nurodė, kad ES „iki 2030 m. daugiau kaip 50 GW vėjo ir daugiau kaip 50 GW saulės energijos gali priklausyti energetikos bendrijoms, t. y. atitinkamai 17 % ir 21 % įrengtosios galios“.

¹ European Commission, *In focus: Employment in EU's renewable energy sector*, 16 May 2022 (žiūrėta 2025 m. rugsėjo 2 d.)

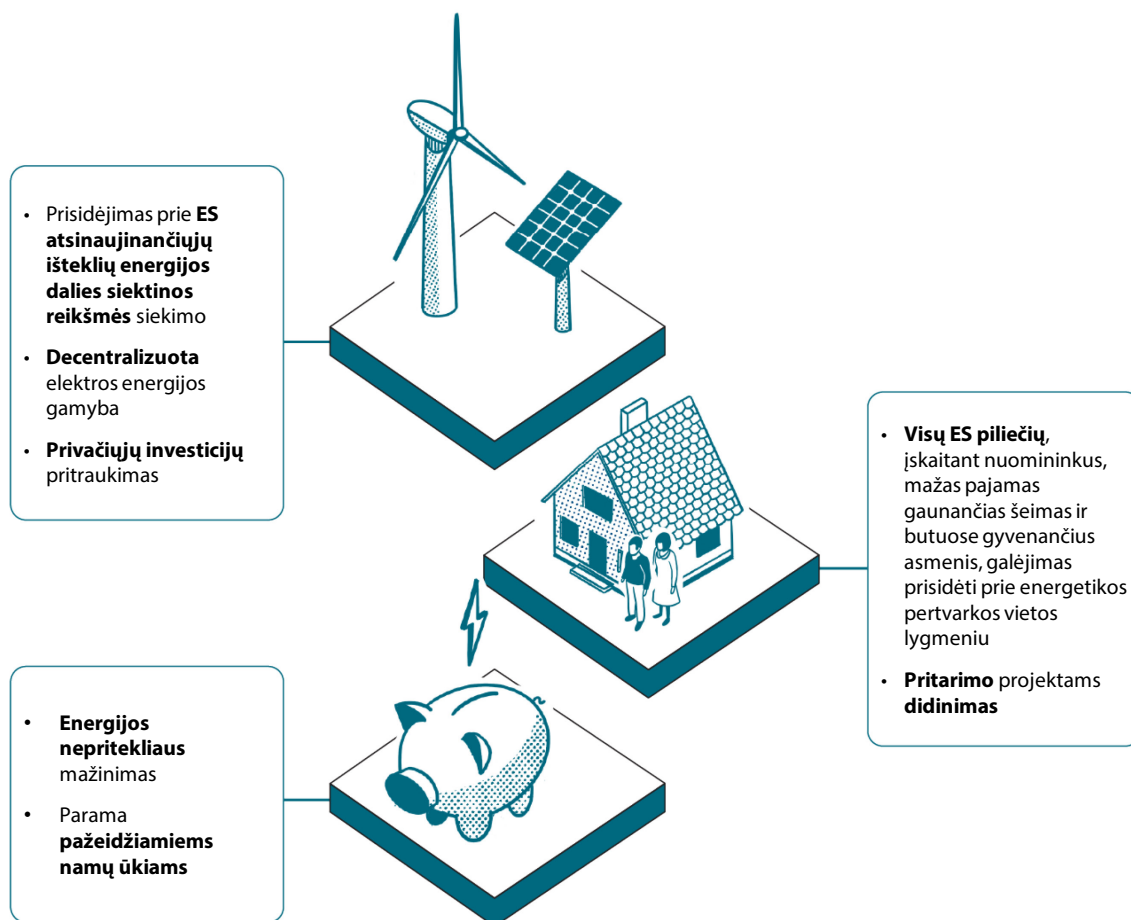
1 diagrama | Kas yra energetikos bendrija?

Šaltinis: Audito Rūmai.

03 Komisijos teigimu, energetikos bendrijų nauda galėtų būti įvairi (žr. [2 diagramą](#)).

2 diagrama | Numatoma energetikos bendrijų nauda

Šaltinis: Europos Audito Rūmai, remiantis [Komisijos interneto svetainės informacija](#).

04 Šį auditą atlikome dėl bendrijų vykdomų atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektų potencialo **paspartinti energetikos pertvarką, būtinybės įtraukti piliečius į šią pertvarką**; ir poreikio užtikrinti, kad po pertvarkos energija **būtų įperkama visiems**, siekiant stiprinti energetikos sąjungos socialinį aspektą. Tikimės, kad savo darbu remsime energetikos bendrijų plėtrą ES, pristatydami pagrindines problemas, su kuriomis jos susiduria, numatydami galimas taisomąsias priemones ir prisidėdami prie Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvos išdėstymo nauja redakcija bei būsimo piliečių energetikos dokumentų rinkinio įgyvendinimo.

05 Vertiname, ar Komisija ir keturios valstybės narės (**Nyderlandai, Lenkija, Italija ir Rumunija**) pasiekė ES tikslą ir **veiksmingai įtraukė energetikos bendrijas**, kad jos teiktų numatomą naudą. Konkrečiai tikrinome, ar Komisija nustatė tinkamai parengtus **ES tikslus**, kurie buvo patvirtinti valstybių narių ir tinkamai stebimi bei įgyvendinami pagal planą. Taip pat tikrinome, ar Komisija ir valstybės narės sudarė **tinkamas sąlygas** bendrijoms klestėti. Daugiau informacijos apie mūsų audito apimtį ir metodą pateikta **I priede**, o apie mūsų aplankytas bendrijas – **II priede**.

Ką nustatėme ir rekomenduojame

06 Darome išvadą, kad mažai tikėtina, jog ES iki 2025 m. kiekvienoje savivaldybėje, kurioje gyvena daugiau kaip 10 000 gyventojų, bus įsteigta bent viena atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrija, nes iki 2025 m. sausio mėn. buvo pasiekta tik 27 % ES tikslo. Šis tikslas yra plataus užmojo, tačiau jis neapima numatomos energetikos bendrijų naudos, jam trūksta oficialaus valstybių narių pritarimo ir jo įgyvendinimas nėra pakankamai stebimas. Net atsižvelgdami į tikrinant mūsų atrinktas valstybes nustatytą gerą pavyzdį – gerai išplėtotus energetikos kooperatyvus, taip pat apskaičiavome, kad iki 2030 m. energetikos bendrijoms galėtų priklausyti 4 % saulės ir vėjo energijos gamybos pajėgumų, t. y. mažiau nei 21 % ir 17 %, kaip buvo nurodyta Komisijos AIED II poveikio vertinime. Be to, vyriausybės nesudarė visų būtinų sąlygų bendrijų plėtrai remti, ypač nesiimdamos spęsti neišspręstų reglamentavimo aspektų ir vėlavimo prijungti prie tinklo, dažniausiai nulemtu tinklo perkrovos piko metu, nors tokiu atveju energijos kaupimas galėtų būti problemos sprendimas. Nacionalinės institucijos pateikė mums savo atsakymus į šias rekomendacijas (žr. [III priedą](#)).

ES tikslas yra plataus užmojo, tačiau jis nėra tinkamai suformuluotas, jam trūksta paramos ir stebėsenos ir mažai tikėtina, kad bus pasiektas

07 Nustatėme, kad ES atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir piliečių energetikos bendrijų apibrėžtys yra neaiškios. Nors Komisija paskelbė gaires, siekdama šias apibrėžtis paaiškinti, nacionalinės institucijos ir suinteresuotieji subjektai pabrėžė jų dviprasmiškumą ir su tuo susijusią painiavą. Dvi iš keturių audituotų vyriausybių vartoja energetikos bendrijų sąvokas, kurios nėra suderintos su ES apibrėžtimis. Mūsų analizė taip pat parodė, kad įvairios teisinės galimybės leidžia piliečiams kolektyviai statyti ir eksploatuoti atsinaujinančiųjų išteklių energijos įrenginius, dalytis pagaminta energija arba parduoti perteklinę elektros energiją, tačiau Komisija nepaskelbė gairių, kuriose būtų paaiškintos šios galimybės. Šis aiškumo trūkumas ypač aktualus kalbant apie daugiabučius pastatus, kuriuose 2023 m. gyveno 48 % ES gyventojų, ypač kai esamos savininkų asociacijos, įsteigtos pastatams valdyti, negali būti paprastas energetikos bendrijų kūrimo pagrindas (žr. [17–23](#) dalis).

1 rekomendacija

Paaikinti galimybes butuose gaminti atsinaujinančiųjų išteklių energiją, ja dalytis ir ją parduoti

Komisija turėtų paskelbti gaires ir geriausios praktikos pavyzdžius, susijusius su teisiniais būdais, kaip butų savininkus tiesiogiai arba per savininkų asociacijas įtraukti į atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos, dalijimosi ir pardavimo veiklą.

Tikslinė įgyvendinimo data: 2026 m. gruodžio mėn.

- 08** Darome išvadą, kad lūkesčiai [Komisijos 2016 m. AIED II poveikio vertinime](#) buvo pernelyg optimistiniai. Atnaujintoje **Nyderlandų**, kur energetikos kooperatyvai jau yra gerai išplėtoti, prognozėje teigiama, kad iki 2030 m. šiems kooperatyvams galėtų priklausyti apie 4 % abiejų rūšių energijos, palyginti su 2016 m. lūkesčiais, kad iki 2030 m. energetikos bendrijoms galėtų priklausyti 21 % saulės energijos ir 17 % vėjo energijos gamybos pajėgumų, (žr. [24–27](#) dalis).
- 09** Nors Komisija su energetikos bendrijomis susijusį tikslą grindė konsultacijomis su suinteresuotaisiais subjektais, neradome jokie pagrindimo, kaip šis tikslas buvo nustatytas. Be to, nors šis tikslas yra platus užmojo, konkretus ir per nustatytą laiką įvykdytinas, jį sunku išmatuoti ir jam trūksta aktualumo (pavyzdžiui, neatsižvelgta į atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos pajėgumus ir dalyvaujančių piliečių skaičių). Be to, Komisija neanalizavo, ar jis pasiekiamas. Pusė audituotų valstybių narių (**Italija** ir **Lenkija**) į savo nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus įtraukė su energetikos bendrijomis susijusias siektinas reikšmes, tačiau jos nebuvo visiškai suderintos su ES siektinomis reikšmėmis. Komisija nerekomendavo pakeitimų, nes pagal [ES teisę](#) nėra privaloma nustatyti nacionalinius tikslus. Tai, kad valstybių narių planai neatspindi ES tikslo, rodo žemą nacionalinės atsakomybės lygį ir prisideda prie rizikos, kad ES gali nepasiekti savo tikslo (žr. [28–34](#) dalis).

2 rekomendacija

Nustatyti konkrečius, išmatuojamus, pasiekiamus, aktualius, per nustatytą laiką įvykdytinus (SMART) su energetikos bendrijomis susijusius tikslus ir atspindėti juos nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksmų planuose

- a) Komisija, **remdamasi tinkamu pagrindu**, turėtų nustatyti **SMART tikslus**, susijusius su numatoma energetikos bendrijų nauda, pavyzdžiui, dalyvaujančių piliečių skaičiumi ar energetikos bendrijų atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos pajėgumais.
- b) Energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo reglamentą išdėstydamą nauja redakcija Komisija turėtų apvarstyti galimybę pasiūlyti nustatyti įpareigojimą į **nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus įtraukti su energetikos bendrijomis susijusius tikslus**, suderintus su atitinkamomis ES strategijomis ir veiksmų planais.

Tikslinė įgyvendinimo data: 2027 m. gruodžio mėn.

- 10** 2024 m. Komisija, remdamasi konsultantų *ad hoc* sudarytu sąrašu, stebėjo energetikos bendrijų skaičių. Tačiau šie duomenys nėra gaunami iš patikimų ir nuoseklių nacionalinių energetikos bendrijų registru. Komisija pateikė valstybėms narėms tam tikrų gairių dėl bendrijų registravimo, tačiau tose gairėse nepakankamai dėmesio skyrė pagrindiniams elementams, kurių reikia ES lygmens stebėsenai. Be to, nei Komisija, nei valstybės narės nevykdė pažangos, padarytos siekiant ES tikslo, stebėsenos ir apie ją nepranešė. Mūsų vertinimu, iki 2025 m. pradžios ES pasiekė apie 27 % savo tikslo, todėl labai mažai tikėtina, kad 2025 m. jis bus pasiektas. Tačiau spartus bendrijų skaičiaus augimas **Italijoje** ir **Lenkijoje** 2025 m. sausio–birželio mėn. nuteikia optimistiškai (žr. **35–41** dalis).

3 rekomendacija

Gerinti energetikos bendrijų registravimą ir stebėseną

Komisija turėtų paskelbti patobulintas valstybėms narėms skirtas gaires, kaip registruoti ir stebėti energetikos bendrijas.

Tikslinė įgyvendinimo data: 2026 m. gruodžio mėn.

Audituotos valstybės narės nesudarė visų būtinų sąlygų energetikos bendrijų plėtrai

- 11** Praėjus ketveriems metams nuo perkėlimo į nacionalinę teisę terminų, iš keturių audituotų valstybių narių tik **Italija** įrodė, kad visi su energetikos bendrijomis susiję abiejų direktyvų straipsniai buvo perkelti į nacionalinę teisę. Komisija atliko reikiamas perkėlimo į nacionalinę teisę patikras ir ėmėsi tolesnių veiksmų dėl neperkėlimo į nacionalinę teisę atvejų, išsiųsdama oficialius pranešimus ir pagrįstas nuomones. Tačiau dėl likusių neperkėlimo atvejų ji nesikreipė į Europos Teisingumo Teismą (žr. [42–45](#) dalis).
- 12** Tik **Lenkija** ir **Nyderlandai** paskelbė AIED II nurodytą nacionalinį energetikos bendrijoms kylančių kliūčių ir jų potencialo vertinimą. Neatlikus tokio vertinimo, nacionaliniai ir ES veiksmai gali būti neveiksmingi ir sulėtinti bendrijų plėtrą (žr. [46–49](#) dalis).

4 rekomendacija

Pranešti atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijoms kylančių kliūčių ir jų plėtros potencialo vertinimą

Italijos aplinkos ir energetinio saugumo ministerija ir Rumunijos energetikos ministerija turėtų **įvertinti esamas kliūtis atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijoms ir jų plėtros potencialą ir apie tai pranešti.**

Tikslinė įgyvendinimo data: 2027 m. liepos mėn.

- 13** Apskritai Komisijos gairės valstybėms narėms buvo veiksmingos. Kalbant apie nacionalinį lygmenį, parama bendrijoms **Nyderlanduose** yra struktūruota, praktiška ir lengvai prieinama. **Lenkijoje, Italijoje** ir **Rumunijoje** informacija yra fragmentiškesnė arba ją sunkiau taikyti be ekspertų pagalbos, todėl bendrijoms kyla kliūčių (žr. [50–57](#) dalis).
- 14** Nė viena iš audituotų valstybių narių nepriėmė konkrečių teisinių nuostatų, kuriomis būtų aktyviai skatinamas piliečių dalyvavimas energetikos bendrijose. Kalbant apie paramą pažeidžiamiems namų ūkiams, tik **Rumunija** priėmė specialius teisės aktus. Vis dėlto **Nyderlandai** sukūrė paskatų, skirtų piliečių vaidmeniui apsaugoti, o **Italija** tą padarė pažeidžiamų namų ūkių atžvilgiu. Komisija nepateikė konkrečių gairių dėl piliečių dalyvavimo. Ji taip pat pateikė gairės dėl pažeidžiamų namų ūkių dalyvavimo, tačiau šios gairės nuo to laiko nebuvo atnaujintos ir suinteresuotieji subjektai, su kuriais susitikome, apie jas nežinojo (žr. [58–66](#) dalis).

5 rekomendacija

Skatinti piliečių ir pažeidžiamų namų ūkių vaidmenį

- a) Komisija turėtų atnaujinti gaires dėl **pažeidžiamų namų ūkių dalyvavimo** energetikos bendrijose ir dėl **paskatų** energetikos bendrijoms tai daryti **kūrimo** ir vykdyti jų sklaidą.
- b) Lenkijos klimato ir aplinkos ministerija, Italijos aplinkos ir energetinio saugumo ministerija ir Rumunijos energetikos ministerija turėtų parengti nuostatas, kuriomis būtų **skatinamas piliečių vaidmuo** energetikos bendrijose.

Tikslinė įgyvendinimo data: 2026 m. gruodžio mėn.

- 15** Nustatėme, kad dėl vėlavimo ir atsisakymo prijungti prie tinklo dėl tinklo perkrovos lėtinama energetikos bendrijų plėtra **Nyderlanduose** ir **Lenkijoje**. Tinklo operatoriai galėtų paspartinti šį prijungimą, jei energetikos bendrijos teiktų lankstumo paslaugas, pavyzdžiui, energijos kaupimo paslaugas, kurios galėtų padėti sušvelninti vartojimo ar gamybos pikus. Tai leistų energetikos bendrijoms vartoti daugiau vietoje pagamintos elektros energijos ir taip sumažinti tinklo perkrovą. Komisija ėmėsi kelių veiksmų elektros energijos kaupimui remti, bet jie nebuvo skirti konkrečiai energetikos bendrijoms (žr. [67–76](#) dalis).

6 rekomendacija

Remti energijos kaupimą

- a) Būsimame piliečių energetikos dokumentų rinkinyje Komisija turėtų skatinti valstybes nares pasiūlyti paskatų energetikos bendrijoms **vystyti energijos kaupimo sprendinius**.
- b) Nyderlandų klimato ir žaliojo augimo ministerija ir Lenkijos klimato ir aplinkos ministerija turėtų **skatinti energetikos bendrijas vystyti energijos kaupimą** (atskirai arba kartu su atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamyba) arba **kitas lankstumo paslaugas**, kad padėtų sumažinti tinklo perkrovą.

Tikslinė įgyvendinimo data: a – 2026 m. gruodžio mėn., b – 2027 m. liepos mėn.

16 Dėl viešosios paramos **Nyderlanduose, Lenkijoje ir Italijoje** atsipirkimo laikotarpis yra toks, kokio Komisija ir tikėjosi, (trumpesnis nei 10 metų). Nustatėme, kad Nyderlandų apyvartinis fondas, skirtas projektų rizikai mažinti ankstyvuoju etapu, yra veiksmingas būdas naudoti viešąsias lėšas. **Rumunijoje** subsidijų nebuvimas trukdo kurti energetikos bendrijas. Visose keturiose audituotose valstybėse narėse bendrijų nariai nemoka atitinkamų tinklo mokesčių, kai vartoja savo pagamintą elektros energiją arba kai ja dalijasi, tačiau jie lieka prijungti prie tinklo, kad energija galėtų naudotis tais laikotarpiais, kai pasigamintos energijos nepakanka arba jos nėra. Tačiau nė viena iš audituotų šalių oficialiai neįvertino, kokį poveikį sumažinti mokesčiai, pasigamintos energijos vartojimas ir dalijimasis energija daro kitiems vartotojams, – šis klausimas kelia susirūpinimą **Nyderlanduose**, kur gaminantys vartotojai ir kooperatyvai yra plačiai paplitę, (žr. **77–86** dalis).

02

Mūsų pastabos išsamiau

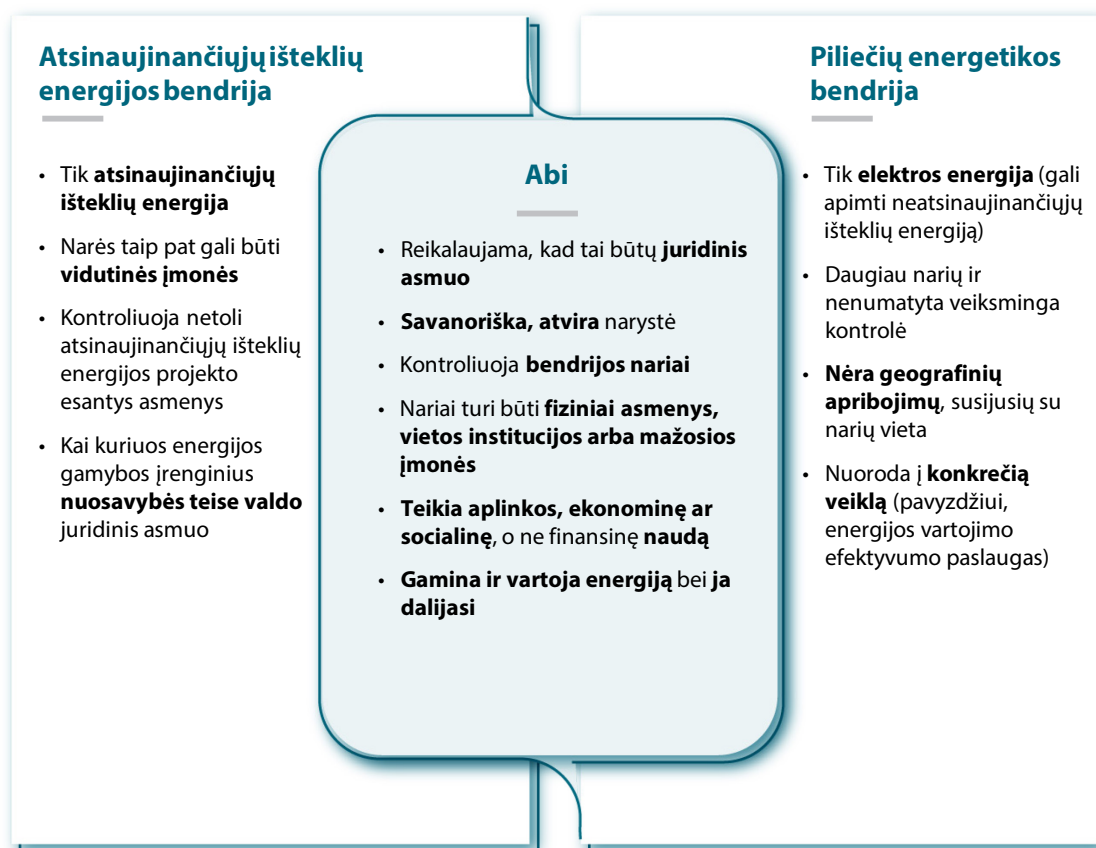
ES tikslas yra plataus užmojo, tačiau jis nėra tinkamai suformuluotas, jam trūksta paramos ir stebėsenos ir mažai tikėtina, kad bus pasiektas

ES nustatytos energetikos bendrijų apibrėžtys kelia painiavą ir lemia nenuoseklų vartojimą pusėje audituotų šalių

- 17** ES turi dvi teisinės energetikos bendrijų (pagal AIED II – **atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijos** ir pagal EEVRD – **piliečių energetikos bendrijos**) apibrėžtis. Šiose apibrėžtyse išdėstyti būtinausi reikalavimai, kuriais siekiama užtikrinti, kad energetikos bendrijos būtų inicijuojamos piliečių, įtraukios ir visų pirma orientuotos į aplinkos ir socialinius tikslus, o ne į pelną. Valstybių narių energetikos bendrijų sąvokų apibrėžtys turėtų būti suderintos su ES apibrėžtimis. Tikrinome, ar ES energetikos bendrijų apibrėžtys yra aiškios ir tinkamai vartojamos nacionaliniu lygmeniu.

18 Nustatėme, kad teisinės ES lygmens atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir piliečių energetikos bendrijų apibrėžtys yra neaiškios: jos skiriasi kai kuriais aspektais, tačiau taip pat turi panašumų. Pavyzdžiui, atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijos gali gaminti tik atsinaujinančiųjų išteklių energiją, o piliečių energetikos bendrijos taip pat gali gaminti neatsinaujinančiųjų išteklių elektros energiją. Jos turi panašumų, susijusių su valdymu ir tikslu, (žr. **3 diagramą**). Nors Komisija paskelbė gaires, siekdama šias energetikos bendrijų apibrėžtis paaiškinti, nacionalinės institucijos ir suinteresuotieji subjektai² pabrėžė jų dviprasmiškumą ir su tuo susijusią painiavą. **1 langelyje** pateikti energetikos bendrijų pavyzdžiai.

3 diagrama | Piliečių energetikos ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijos: pagrindiniai skirtumai ir bendrieji principai

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Direktyva (ES) 2018/2001 ir Direktyva (ES) 2019/944.

² Žr., pavyzdžiui: *Q&A: What are „citizen’ and „renewable’ energy communities?*, REScoop.eu, 2019; „Piliečių energetikos dokumentų rinkinys: piliečių dalyvavimas, energetikos bendrijos ir prosumerizmas“, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, 2025 m., 1.2 ir 5.5 dalys.

1 langelis

Energetikos bendrijų pavyzdžiai

„La Buona Fonte“ yra 2021 m. įsteigta Italijos atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrija. Ji apleistoje mokykloje įrengė 19 kW galios saulės elektrinę, kuri per metus pagamina 20 MWh energijos, o trečdalis šios energijos padalijama 25 šios bendrijos nariams. 2024 m. ji panaudojo 1 500 eurų savo pajamų socialiniams projektams, pavyzdžiui, miesto baldams ir mokyklų veiklai.

2014 m. įsteigtas Nyderlandų energetikos kooperatyvas „Vrijstad Energie“ turi 375 narius ir valdo stoginius saulės energijos įrenginius ir saulės elektrinių parkus (1,3 MW) bei vėjo jėgaines (6 MW). Jis taip pat informuoja visuomenę apie atsinaujinančiųjų išteklių energiją ir energijos taupymą.

*Saulės energijos automobilių stoginė, naudojama atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijai gaminti ir elektromobiliams įkrauti
(© Amar Sjauw En Wa)*

Bendrijos nariai priešais savo vėjo jėgaines

- 19** Nustatėme, kad dvi iš keturių audituotų valstybių narių vartoja energetikos bendrijų sąvokas, kurios nėra suderintos su ES apibrėžtimis. 2025 m. liepos mėn. **Nyderlanduose** buvo tik energetikos kooperatyvai: piliečiams priklausančios organizacijos, kurių nariai kartu gamina, naudoja atsinaujinančiųjų išteklių energiją arba ją prekiauja, – tačiau jie nėra grindžiami ES teisine sistema. Naujuose nuo 2026 m. Nyderlanduose galiojančiuose teisės aktuose **patvirtinta** bendra energetikos bendrijų apibrėžtis, apimanti tiek atsinaujinančiųjų išteklių energijos, tiek piliečių energetikos bendrijas. **Lenkija perkėlė** tiek atsinaujinančiųjų išteklių energijos, tiek piliečių energetikos bendrijų apibrėžtis į vieną sąvoką – „piliečių energetikos bendrijos“, kad būtų išvengta dviejų panašių veiklą vykdančių energetikos bendrijų apibrėžčių. Be specialų teisinį statusą³ turinčių organizacinių struktūrų (kolektyvinių gaminančių vartotojų, virtualiųjų gaminančių vartotojų ir gaminančių vartotojų nuomininkų), Lenkijoje taip pat vartojamos dvi senesnės nacionalinės teisinės sąvokos – **energetikos kooperatyvai** ir **energetikos klasteriai**, kurios panašios į energetikos bendrijų sąvokas, bet nepagrįstos ES teisine sistema.
- 20** Šioje ataskaitoje, siekdami paprastumo, vartojame žodį „bendrijos“, kad būtų galima bendrai nurodyti energetikos bendrijas keturiose audituotose valstybėse narėse, įskaitant Nyderlandų kooperatyvus ir Lenkijos kooperatyvus bei klasterius, nes jie siekia panašių tikslų, net jei ir neatitinka oficialių ES apibrėžčių.
- 21** Pusė mūsų tikslinių grupių (žr. **I priedą**) dalyvių manė, kad nacionalinės energetikos bendrijų apibrėžtys yra neaiškios (žr. **4 diagramą**).

³ Life Loop, ConnectHeat, Comanage, Tandems, *Enabling frameworks for energy communities: a state of play*, Energy Cities, 2025, p. 24.

4 diagrama | Pusė respondentų mano, kad nacionalinės energetikos bendrijų apibrėžtys yra neaiškios

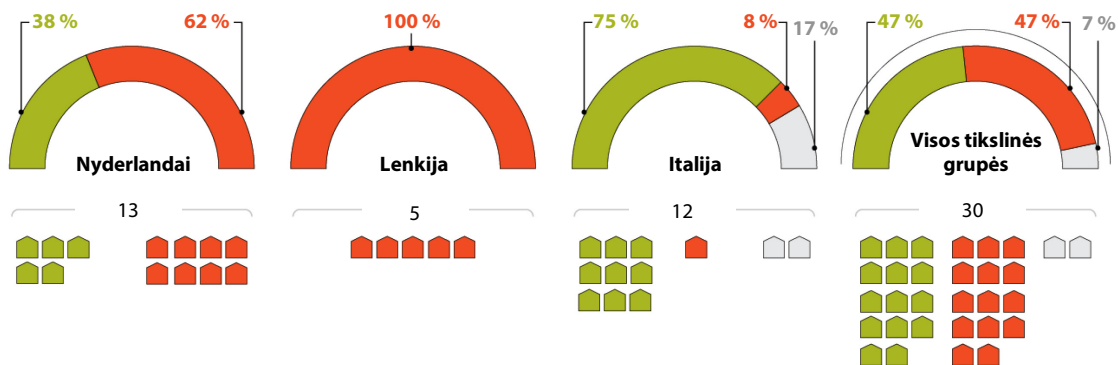
Ar manote, kad nacionalinės energetikos bendrijų apibrėžtys yra pakankamai aiškios?

■ Taip

■ Ne

■ Nežinau

□ Tikslinių grupių dalyvių atsakymų skaičius

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis tikslinių grupių atsakymais.

- 22** Mūsų analizė taip pat parodė, kad pagal ES direktyvas piliečiams leidžiama naudoti alternatyvius organizacinius modelius vykdant veiklą, panašią į atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir piliečių energetikos bendrijų veiklą, pavyzdžiui, kolektyvinį pasigamintos energijos vartojimo modelį, tačiau skiriasi jų steigimo reikalavimai, valdymas, tikslas ir galimybės gauti išmokas. Ši įvairovė suteikia lankstumo, tačiau taip pat gali apsunkinti energetikos bendrijų kūrimąsi. Tai ypač aktualu kalbant apie daugiabučius pastatus, kuriuose 2023 m. gyveno 48 % ES gyventojų ir kuriuose gyventojai jau yra organizuoti kolektyviai, (žr. [2 langelį](#)). Komisija nepaskelbė gairių, kuriose būtų paaiškintos įvairios butų savininkų galimybės – nuo paprasto kolektyvinio pasigamintos energijos vartojimo iki įsteigtos energetikos bendrijos, – kad jie galėtų priimti informacija grįstus sprendimus ir būtų skatinami dalyvauti energetikos bendrijose. Lenkija ir Rumunija teigė, kad tokios gairės būtų naudingos.

2 langelis

Energetikos bendrijos daugiabučiuose pastatuose

Daugiabučiai pastatai turi didelius paviršius, tinkamus saulės baterijų plokštėms įrengti. Pagal AIED II butų savininkai gali veikti kaip „kartu veikiantys iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintos energijos vartotojai“ ir daug „tame pačiame pastate arba daugiabučiame name“ esančių vartotojų gali organizuoti pagamintos atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos gamybą, vartojimą, kaupimą ir pardavimą. Valstybės narės gali leisti taikyti tokią tvarką, nereikalaujamos steigti juridinio asmens. Keturiuose audituotose valstybėse narėse butų savininkai gali kartu organizuoti:

- atsinaujinančiųjų išteklių energijos įrenginių įrengimą;
- dalijimąsi energija, naudodami bendro naudojimo erdvėse pagamintą energiją gyventojų sąskaitoms mažinti arba paskirstydami pagamintą energiją (arba naudą, gautą pardavus energiją) gyventojams;
- pagamintos energijos pardavimą.

Tie patys vartotojai gali norėti žengti toliau – užsiimti kita veikla arba įtraukti kitus pastatus ar mažąsias įmones sukurdami energetikos bendriją. Tai turi būti daroma įsteigus juridinį asmenį. Komisijos teigimu, esama savininkų asociacija – teisinė struktūra, skirta kolektyviai veikti ir bendro naudojimo erdvėms valdyti, – negali būti užregistruota kaip energetikos bendrija, nes narystė tokiose asociacijose yra privaloma pagal įstatymą. O steigiant energetikos bendriją narystė turi būti savanoriška ir atvira. Taigi, kaip ir namų savininkų atveju, turėtų būti sukurtas visiškai naujas atskiras juridinis asmuo. Butų savininkams reikalavimas sukurti kitą administracinę struktūrą, kuri papildytų esamą pastatui valdyti skirtą struktūrą, gali būti neaiškus ir suvokiamas kaip apsunkinantis, o tai trukdo kurtis energetikos bendrijomis.

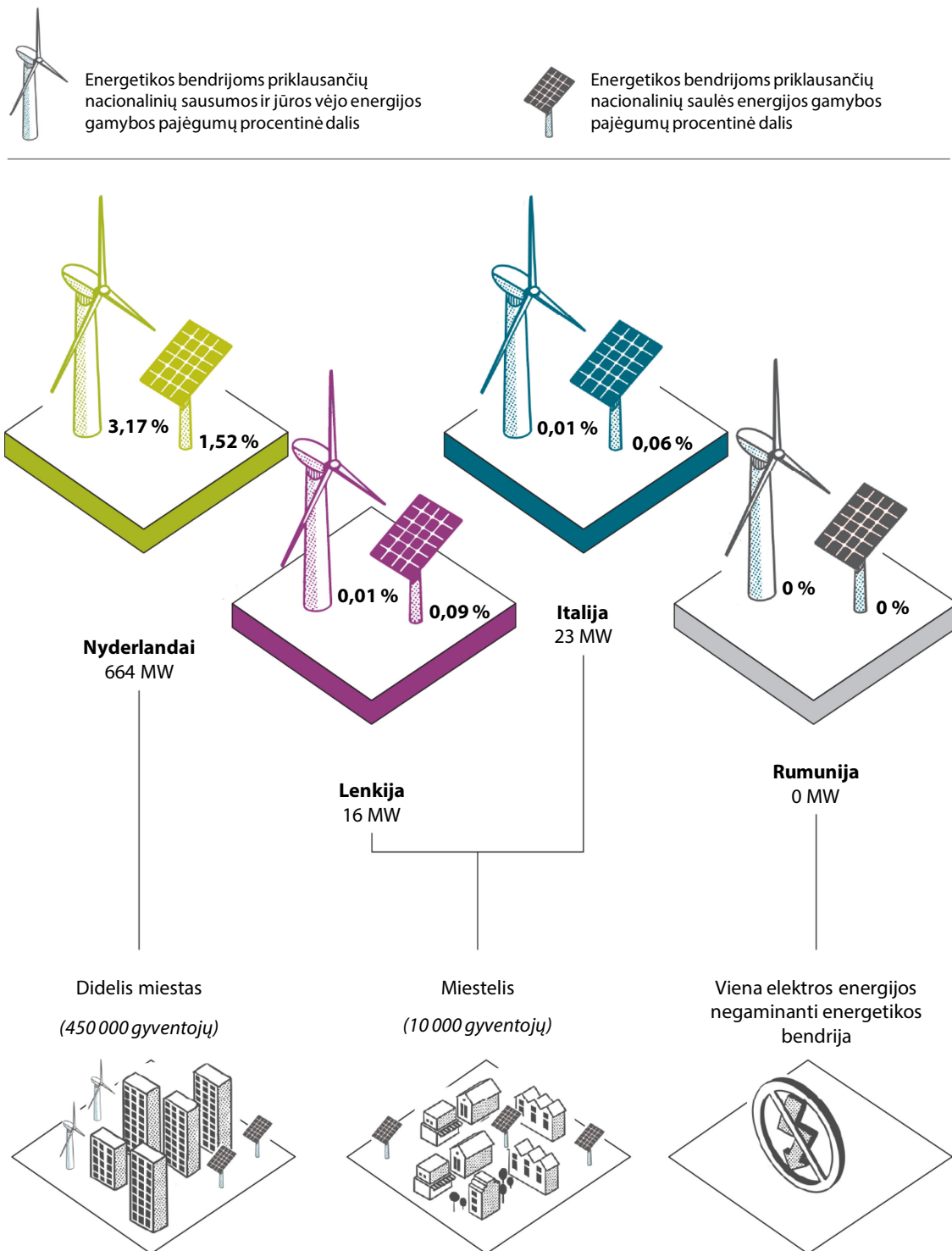
- 23** Neaiškios ES energetikos bendrijų apibrėžtys, nenuoseklus šių sąvokų vartojimas dviejose audituotose valstybėse narėse ir nepakankamas aiškumas, susijęs su įvairiais organizaciniais modeliais, pagal kuriuos piliečiai kolektyviai stato atsinaujinančiųjų išteklių energijos įrenginius, dalijasi pagaminta energija arba parduoda perteklinę elektros energiją, gali atgrasyti piliečius nuo dalyvavimo. Dėl to taip pat gali būti vėluojama kurti energetikos bendrijas.

Numatomas energetikos bendrijų indėlis į atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybą buvo pervertintas

- 24** 2016 m. AIED II poveikio vertinime Komisija rėmėsi konsultanto, „CE Delft“⁴, tyrimu teigdama, kad „iki 2030 m. daugiau kaip 50 GW vėjo ir daugiau kaip 50 GW saulės energijos gali priklausyti energetikos bendrijoms, t. y. atitinkamai 17 % ir 21 % įrengtosios galios“. Komisijos lūkesčiai buvo grindžiami plačia energetikos bendrijų sąvoka, nes ES direktyvų apibrėžtys dar nebuvo patvirtintos. Po devynerių metų tikrinome, ar šis įvertis buvo realistiškas.
- 25** *5 diagramoje* parodyti audituotų valstybių narių energetikos bendrijų 2024 m. saulės ir vėjo energijos gamybos pajėgumai. **Lenkijoje** ir **Italijoje** 2025 m. sausio mėn. jos prisidėjo prie maždaug 0,1 % saulės energijos gamybos pajėgumų ir 0,01 % vėjo energijos gamybos pajėgumų. Jų indėlis buvo didesnis Nyderlanduose – 1,5 % ir 3,2 %. Bendra šių bendrijų pagaminta energija galėtų tiekti energiją dideliame **Nyderlandų** miestui ir **Lenkijos** ar **Italijos** miesteliui. **Rumunijoje** vienintelė energetikos bendrija negamina elektros energijos.

⁴ CE Delft, *The potential of energy citizens in the European Union*, September 2016.

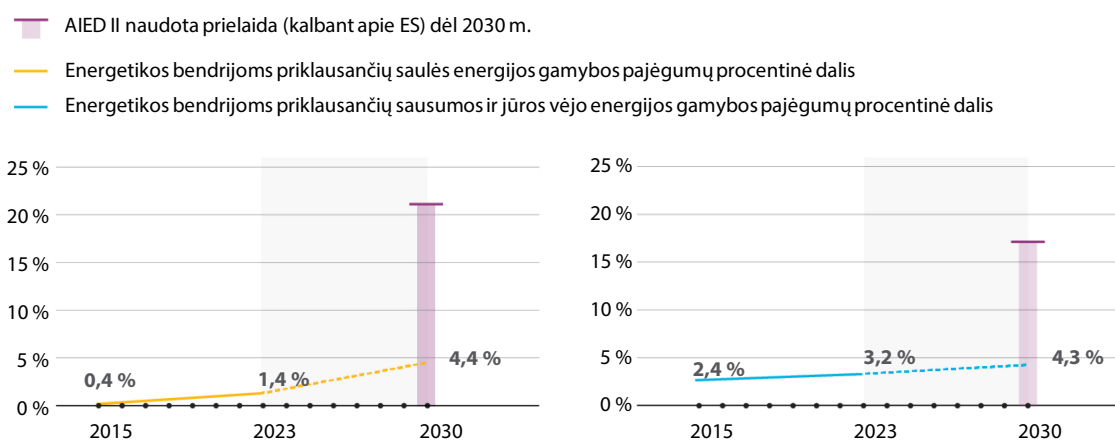
5 diagrama | Energetikos bendrijų indėlis į saulės ir vėjo atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos pajėgumus audituotose valstybėse narėse (2024 m.)

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Eurostato duomenimis, Lenkijos nacionaline reguliavimo institucija ir Klimato ir aplinkos ministerija, Nyderlandų fondu HIER, Italijos Energetikos paslaugų valdytoju (*Gestore dei Servizi Energetici*) (GSE) ir Rumunijos energetikos ministerija.

26 2024 m. „CE Delft“⁵, remdamasi 2023 m. duomenimis, paskelbė keturias prognozes dėl **Nyderlandų** energetikos kooperatyvų potencialo iki 2030 m. Nyderlandų energetikos kooperatyvai šiuo metu yra gerai išplėtoti, todėl prognozė yra patikimesnė nei 2016 m. **Komisijos poveikio vertinime**. Mūsų analizė (žr. **6 diagramą**) rodo, kad energetikos kooperatyvų **Nyderlanduose** gamybos pajėgumai 2030 m. galėtų sudaryti maždaug **4,4 % saulės energijos gamybos pajėgumų** ir **4,3 % vėjo energijos gamybos pajėgumų**, t. y. gerokai mažiau nei 2016 m. apskaičiuoti 21 % ir 17 %.

6 diagrama | Nyderlandų energetikos bendrijoms priklausančių atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos pajėgumų dalis

Pastaba: pakoregavome „CE Delft“ analizę, pridėdami nacionalinius jūros vėjo energijos pajėgumus (kurie nebuvo įtraukti į jų pradinį darbą) ir darydami prielaidą, kad energetikos kooperatyvai tokio turto nevaldys dėl jo išlaidų. Taip pat naudojome „CE Delft“ nurodytą realistiškiausią scenarijų.

Šaltinis: Audito Rūmų analizė, remiantis *The potential of energy citizens in the European Union*, „CE Delft“, 2016; *Potential energy communities. Study into the potential of energy communities in the Netherlands*, „CE Delft“, 2024; *Electricity production capacities for renewables and wastes*, Eurostat, 2025; *Development Framework for Offshore Wind Energy*, užsakyta Nyderlandų Ministrų tarybos, 2022 m.

27 Apibendrinami manome, kad numatomas energetikos bendrijų indėlis į atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos pajėgumus, prognozuotas 2016 m. **AIED II poveikio vertinime**, buvo pernelyg optimistinis.

⁵ CE Delft, *Potential energy communities. Study into the potential of energy communities in the Netherlands*, October 2024.

ES tikslas yra plataus užmojo, tačiau jam trūksta aktualumo, išmatuojamumo ir pritarimo nacionaliniu lygmeniu

- 28** Komisija į ES saulės energetikos strategiją įtraukė su energetikos bendrijomis susijusį tikslą: ES ir valstybėms narėms bendradarbiaujant *iki 2025 m. kiekvienoje savivaldybėje, kurioje gyvena daugiau kaip 10 000 gyventojų, įsteigti bent vieną atsinaujinančiųjų [išteklių] energijos bendriją*. Ji paaiškino, kad šis tikslas yra politinio kartotinio proceso rezultatas. Komisija atsižvelgė į Europos Parlamento nuomonę⁶ ir „REScoop.eu“ bei „Energy Cities“⁷ pozicijos dokumentą, gautus konsultuojantis su suinteresuotaisiais subjektais dėl ES saulės energetikos strategijos. Neradome jokio pagrindimo, kaip Komisijos pasiūlytas ES tikslas buvo nustatytas nei ES saulės energetikos strategijoje, nei 2016 m. poveikio vertinime, nei jokiam kitame viešame ar Komisijos vidaus dokumente.
- 29** Vertiname, ar šis tikslas yra konkretus, išmatuojamas, pasiekiamas, aktualus ir per nustatytą laiką įvykdytinas (SMART). Manome, kad ES tikslas yra plataus užmojo, o tai rodo, kad ES remia energetikos bendrijų plėtrą. Tikslas taip pat yra **konkretus** (atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijų skaičius) ir **per nustatytą laiką įvykdytinas** (iki 2025 m.).
- 30** Tačiau šį tikslą **sunku išmatuoti**: nustatant tikslą vartojama sąvoka „atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijos“ neatitinka oficialių ES energetikos bendrijų apibrėžčių (žr. 18 dalį). Komisijos teigimu, šis tikslas apima ne tik atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijas, bet ir tas piliečių energetikos bendrijas, kurios gamina atsinaujinančiųjų išteklių elektros energiją. Be to, nėra gairių, kuriose būtų nurodyta, ką tikslas turėtų apimti, pavyzdžiui, ar jis apima kitaip apibrėžiamas nacionalines energetikos bendrijas, pavyzdžiui, energetikos kooperatyvus **Nyderlanduose** ir **Lenkijoje** (žr. 19 dalį) ar kitas kolektyvinio pasigamintos energijos vartojimo organizacines formas.

⁶ Žaliųjų frakcija / Europos laisvasis aljansas, *Laiškas Pirmininkei U. von der Leyen*, 2022 m., p. 2 ir 3.

⁷ REScoop.EU and Energy Cities, *Position paper on Consultation on the EU solar strategy – common response*, 2022.

31 Be to, Komisija neanalizavo, ar šis tikslas **pasiekiamas**. Taip pat nustatėme, kad jam trūksta **aktualumo** kalbant apie numatomą bendrijų naudą (žr. **2 diagramą**). Pavyzdžiui, nenustatytas nei kiekybiškai įvertinamas dalyvaujančių piliečių skaičius, nei atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos pajėgumai. Įtraukus ir stebint abu aspektus būtų galima labiau išryškinti piliečių indėlį į energetikos pertvarką. Šie aspektai jau buvo aptarti Komisijos poveikio vertinime ir kai kurios valstybės narės juos stebi (žr. **3 langelį**). „REScoop.eu“⁸ taip pat nurodė, kad dabartinė stebėsenos sistema nesuteikia pakankamai įžvalgų apie energetikos bendrijų indėlį į atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybą arba piliečių įgalėjimą vykdant energetikos pertvarką.

3 langelis

Valstybių narių, kurios stebi bendrijų narių skaičių ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos pajėgumus, pavyzdžiai

Nyderlanduose vyriausybės bendrai finansuojamas fondas HIER stebi bendrijų narių skaičių ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos pajėgumus arba atlieka skaičiavimus (praėjusių metų skaičius arba mažas fiksuotas dydis).

Italijoje nacionalinė atsinaujinančiųjų išteklių energijos skatinimo agentūra (GSE) stebi kiekvienos bendrijos gamybos pajėgumus ir rūšį, narių asmens duomenis, taip pat kitus duomenis, pavyzdžiui, kaupimo pajėgumus.

Lenkijoje Nacionalinis paramos žemės ūkiui centras stebi kiekvienos energetikos bendrijos narių skaičių ir gamybos pajėgumus bei rūšį.

Šaltinis: HIER interneto svetainė; GSE interneto svetainė; Nacionalinio paramos žemės ūkiui centro interneto svetainė.

32 **Valdymo reglamente**⁹ reikalaujama, kad valstybės narės į savo nacionalinius energetikos ir klimato srities veiksmų planus (NEKSVP) įtrauktų, *kai taikytina, nacionalines trajektorijas ir tikslus, įskaitant tuos, kurie susiję su atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijomis*. Tikrinome, ar vyriausybės pritarė ES tikslui, perkeldamos jį į savo NEKSVP.

⁸ REScoop.eu, *Response to the Commission's call for evidence on the Citizens Energy Package*, September 2025, p. 18.

⁹ Reglamentas (ES) 2018/1999 dėl energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo, I priedas.

- 33** Nustatėme, kad Komisijos gairėse¹⁰ palikta galimybė į NEKSVP įtraukti energetikos bendrijų tikslus, laikantis Reglamento formuluotės. Todėl tik **Italija** ir **Lenkija** savo planuose atspindėjo energetikos bendrijų siektinas reikšmes (žr. **4 langelį**), tačiau jos nebuvo visiškai suderintos su ES tikslu. Komisijos rekomendacijomis dėl NEKSVP projektų nebuvo atsižvelgta į energetikos bendrijų tikslų trūkumą (jų nebuvimą arba nesuderinimą), nes pagal **Valdymo reglamentą** nacionaliniai tikslai nėra teisiškai privalomi.

4 langelis

Italijos ir Lenkijos energetikos bendrijų siektinos reikšmės

Savo NEKSVP **Italija** nurodė 2,2 milijardo eurų vertės Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės (EGADP) priemonę, skirtą kolektyviniam pasigamintos energijos vartojimui ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijoms savivaldybėse, kuriose gyvena mažiau nei 5 000 gyventojų, kuria siekiama iki 2026 m. sukurti bent 2 GW atsinaujinančiųjų išteklių energijos pajėgumus. Tačiau šios priemonės tikslas nėra suderintas su ES tikslu, nustatytu savivaldybėms, kuriose gyvena daugiau kaip 10 000 gyventojų, taip pat nenustatytas bendrijų skaičiaus siektina reikšmė. 2025 m. liepos mėn. **Italija išplėtė** EGADP siektiną reikšmę savivaldybėms, kuriose gyvena iki 50 000 gyventojų.

Lenkija apskaičiavo, kad iki 2030 m. joje galėtų būti 300 energetikos bendrijų, t. y. trečdalyje iš 881 Lenkijos savivaldybės, turinčios daugiau kaip 10 000 gyventojų, o ne 2025 m., koks buvo ES tikslas.

Šaltinis: galutinis atnaujintas **Italijos NEKSVP**, 2024 m. birželio mėn.; atnaujinto **Lenkijos NEKSVP** projektas, 2024 m. kovo mėn. (galutinis atnaujintas NEKSVP nepaskelbtas).

- 34** Apskritai nustatėme, kad Komisija su energetikos bendrijomis susijusį ES tikslą grindė konsultacijomis su suinteresuotaisiais subjektais, bet neaptikome jokio pagrindimo, kaip šis tikslas buvo nustatytas. Nors šis tikslas yra platus užmojo, konkretus ir per nustatytą laiką įvykdytinas, jis nėra visiškai aktualus ir jį sunku išmatuoti, o Komisija neanalizavo, ar jį galima pasiekti. Be to, valstybių narių planai (NEKSVP) nevisiškai atspindi ES tikslą, o tai rodo mažą nacionalinę atsakomybę. Šie apribojimai gali pakenkti ES politikos veiksmingumui.

¹⁰ European Commission, *Commission Notice on the Guidance to Member States for the update of the 2021–2030 national energy and climate plans*, 2022; rengiant atnaujintus NEKSVP naudojamas Valdymo reglamento I aiškinamojo priedo šablonas (I dalies A skirsnis).

Stebėseną yra nepakankama ir mažai tikėtina, kad ES tikslas iki 2025 m. bus pasiektas

- 35** Vertiname, ar Komisija sukūrė stebėsenos sistemą, pagrįstą patikimais ir nuosekliais duomenimis, kad būtų galima stebėti pažangą siekiant ES tikslo, laikantis [Komisijos įsipareigojimo](#)¹¹ kasmet stebėti šios iniciatyvos įgyvendinimo pažangą. Taip pat tikrinome, ar ji pranešė apie pažangą, padarytą siekiant šio tikslo.
- 36** Nustatėme, kad 2024 m. Komisija rėmėsi rangovo *ad hoc* sudarytu energetikos bendrijų sąrašu, kad galėtų stebėti energetikos bendrijų skaičių. Į šį sąrašą įtrauktos bendrijos, kurios nebuvo įsteigtos vadovaujantis ES apibrėžtimi, pavyzdžiui, apie 700 energetikos kooperatyvų **Nyderlanduose** (žr. [19](#) dalį), ir kolektyvinio pasigamintos energijos vartojimo organizacinės struktūros, pavyzdžiui, **Lenkijoje**. Jame taip pat nenurodoma, kurios bendrijos yra susijusios su atsinaujinančiais energijos išteklių. Komisija žino apie šiuos trūkumus ir planuoja pataisyti sąrašą naudodamasi [Piliečių energetikos konsultacijų centru](#) – ES iniciatyva, pagal kurią teikiama techninė pagalba piliečiams ir vietos suinteresuotiesiems subjektams, pavyzdžiui, energetikos bendrijoms. Komisija nesusiejo energetikos bendrijų skaičiaus su savivaldybių, kuriose jos įsikūrusios, gyventojų skaičiumi, kad galėtų stebėti pažangą, padarytą siekiant ES tikslo. Ji planuoja tai padaryti 2026 m., t. y. pasibaigus terminui, kuris buvo nustatytas tikslui pasiekti. 2025 m. gruodžio mėn. Komisija nebuvo paskelbusi jokios pažangos, padarytos siekiant ES tikslo, ataskaitos.
- 37** Nustatėme, kad nė viena audituota valstybė narė neseka nacionalinės pažangos, padarytos siekiant ES tikslo, energetikos bendrijas susiedama su savivaldybėmis. **Lenkija** ir **Italija** tvarko registrą, tikrina, ar bendrijos atitinka nacionalinius teisinius reikalavimus, ir kas savaitę ar mėnesį atnaujina savo registrą. **Nyderlanduose** [HIER](#)¹² kasmet atnaujina energetikos kooperatyvų sąrašą, patikrindama jų įstatus ir veiklos statusą. **Rumunija** neturi jokios registracijos sistemos ar bendrijų sąrašo. Be to, nei **Nyderlandai**, nei **Lenkija** nepaskelbė gairių, kuriose būtų paaiškinta, ar kooperatyvai, įsteigti vadovaujantis ne ES apibrėžtimi, turėtų būti registruojami tokiu pačiu būdu (žr. [30](#) dalį). Nors Komisija pateikė valstybėms narėms tam tikrų gairių¹³ dėl bendrijų registravimo, tačiau tose gairėse nepakankamai dėmesio skyrė pagrindiniams elementams, kurių reikia ES lygmeniu stebėsenai, (pavyzdžiui, ar tai atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijos).

¹¹ Europos Komisija, *ES saulės energetikos strategija*, COM(2022) 221.

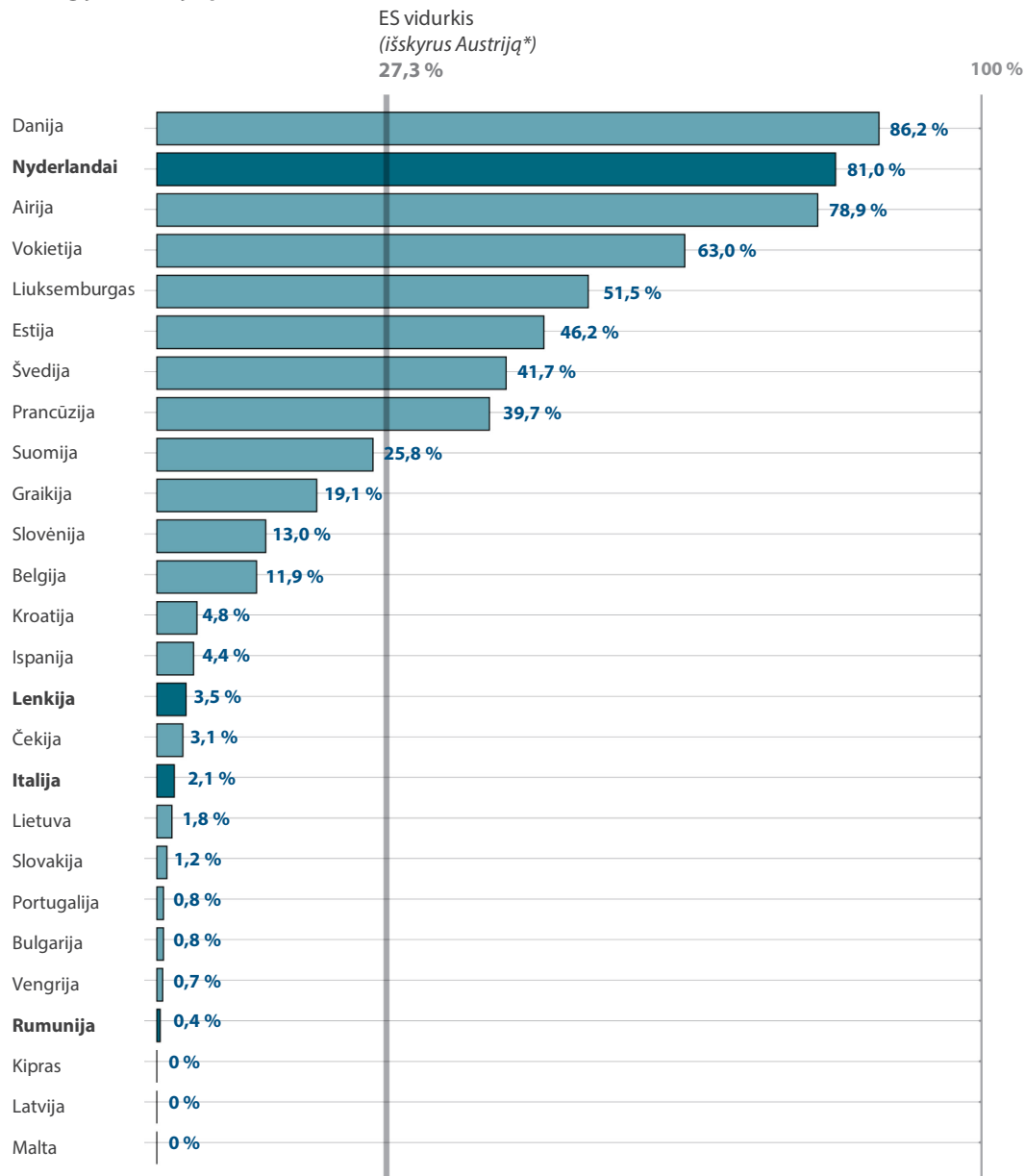
¹² HIER, *Lokale Energie Monitor*, 2024.

¹³ Žr., pavyzdžiui: European Commission, *A roadmap to developing a policy and legal framework that enables the development of energy communities*, p. 40–44.

- 38** Tai, kad nevykdoma sisteminga stebėseną, pagrįsta patikimais ir nuosekliais duomenimis, trukdo nacionalinėms ir ES institucijoms įvertinti pažangą, padarytą siekiant ES tikslo, imtis taisomųjų veiksmų, jei tikėtina, kad tikslas nebus pasiektas, ir atitinkamai pakoreguoti politiką.
- 39** Tikrinome, ar 2025 m. pradžioje ES sėkmingai siekė savo tikslo. Sudarėme visas valstybes nares apimantį sąrašą, kurį pateikėme Komisijai 2024 m. lapkričio mėn. Nors jis turi trūkumų (žr. **36** dalį), manome, kad tai geriausias šiuo metu turimas bendrijų sąrašas. Jį atnaujinome 2025 m. kovo mėn. iš audituotų šalių surinktais duomenimis. Galiausiai, siekdami įvertinti pažangą, padarytą siekiant ES tikslo, susiejome bendrijas su savivaldybėmis, kuriose gyvena daugiau kaip 10 000 gyventojų.
- 40** Kaip parodyta **7 diagramoje**, Danija, **Nyderlandai** ir Airija padarė nemažą pažangą siekdami ES tikslo. Kitų šalių pažanga buvo mažesnė: pavyzdžiui, mažiau nei 10 % savivaldybių, kuriose gyvena daugiau kaip 10 000 gyventojų, **Lenkijoje**, **Italijoje** ir **Rumunijoje** buvo įkurtos energetikos bendrijos. Vidutiniškai ES pasiekė apie 27 % savo tikslo.

7 diagrama | Pažanga, padaryta siekiant ES saulės energetikos strategijos tikslo

Savivaldybių, kuriose gyvena daugiau kaip 10 000 gyventojų ir yra bent viena atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrija, procentinė dalis

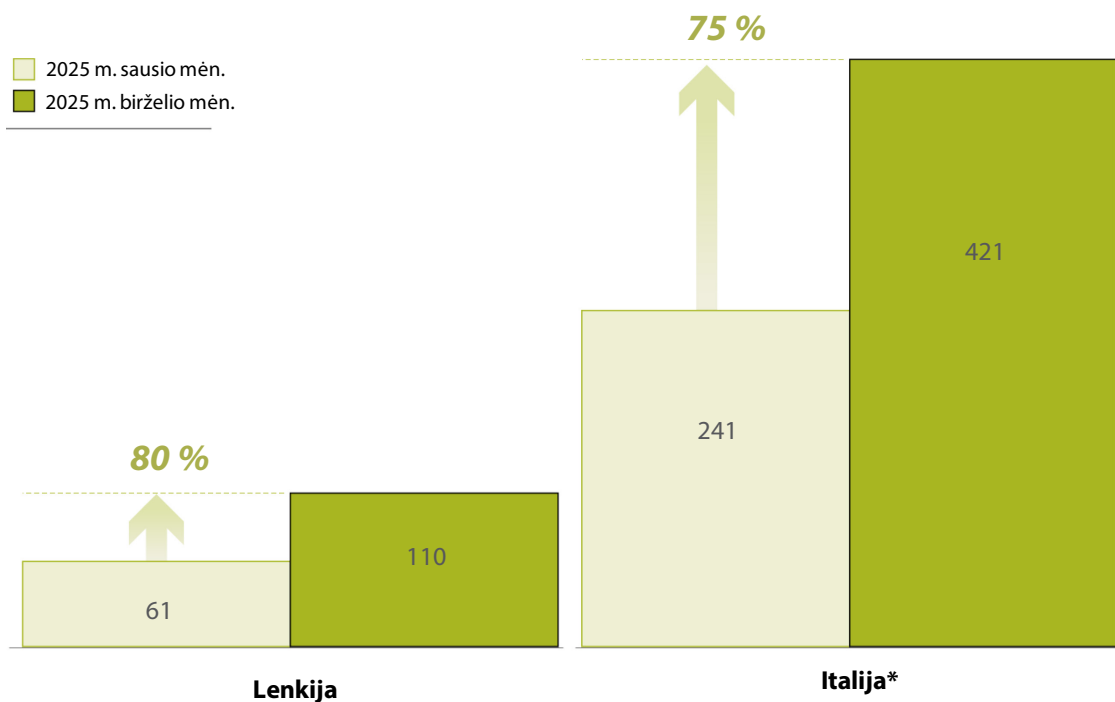

* / duomenų bazę TANDEM nebuvo įtraukti jokie Austrijos energetikos bendrijų buvimo vietos duomenys.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis duomenų bazės TANDEM sąrašu (2024 m. lapkričio mėn.), 2025 m. kovo mėn. atnaujintu nacionalinių Nyderlandų, Lenkijos, Italijos ir Rumunijos registrų duomenimis, ir 2023 m. Eurostato vietos administracinių vienetų duomenų bazę, kurioje nurodyta kiekvieno administracinio vieneto populiacija.

41 Nepaisant to, 2025 m. sausio–birželio mėn. **Lenkijoje** ir **Italijoje** energetikos bendrijų sparčiai daugėjo – atitinkamai 80 % ir 75 % (žr. **8 diagramą**). Kooperatyvų skaičius išliko palyginti stabilus **Nyderlanduose** (688 – 2023 m. ir 702 – 2024 m.; 2025 m. duomenų dar nėra), kur ir taip jis jau buvo didelis, ir nepakito **Rumunijoje** (viena energetikos bendrija). Šis dinamiškas augimas suteikia teigiamų perspektyvų tolesnei energetikos bendrijų plėtrai. Nors tiesioginio priežastinio ryšio nustatyti neįmanoma, tikėtina, kad finansinės paskatos **Lenkijoje** (pavyzdžiui, sumažinti tinklo mokesčiai) ir priemonės **Italijoje** (įskaitant EGADP subsidijas, veiklos taisykles, geresnes gaires, supaprastintą registraciją, išplėstą tinkamumą finansuoti ir platesnes dalijimosi energija teritorijas) prisidėjo prie energetikos bendrijų plėtros.

8 diagrama | Energetikos bendrijų skaičiaus raida nuo 2025 m. sausio iki birželio mėn.

* Struktūrų, t. y. žmonių grupių, kurios dalijasi energija skirtingose savivaldybėse, skaičius

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis Lenkijos ir Italijos registrtais.

Audituotos valstybės narės nesudarė visų būtinų sąlygų energetikos bendrijų plėtrai

ES direktyvos į nacionalinę teisę perkeltos nevisiškai

- 42** Valstybės narės turėjo perkelti EEVRD į nacionalinę teisę iki 2020 m. gruodžio 31 d., o AIED II – iki 2021 m. birželio 30 d. Komisija yra atsakinga už ES teisės taikymo valstybėse narėse priežiūrą ir turi imtis tinkamų veiksmų, kad būtų užtikrintas jos vykdymas. Tikrinome, ar vyriausybės abi direktyvas į nacionalinę teisę perkėlė laiku, o Komisija sprendė vėlavimo ar netinkamo perkėlimo į nacionalinę teisę problemas.
- 43** Nustatėme, kad keturios audituotos valstybės narės deklaravo visišką AIED II ir EEVRD perkėlimą į nacionalinę teisę. Tačiau deklaruota, kad tai buvo padaryta jau pasibaigus perkėlimo į nacionalinę teisę terminui; buvo vėluojama nuo penkių mėnesių iki beveik ketverių metų. Remiantis Komisijos perkėlimo į nacionalinę teisę patikromis, 2025 m. liepos mėn. iš keturių audituotų valstybių narių tik **Italija** buvo įrodžiusi, kad visi su energetikos bendrijomis susiję abiejų direktyvų straipsniai buvo perkelti į nacionalinę teisę. **Lenkija** ir **Rumunija** įrodė, kad perkėlė visas būtinas nuostatas, kad būtų laikomasi EEVRD, bet ne AIED II.
- 44** Komisija ėmėsi tolesnių veiksmų dėl nevisiško perkėlimo į nacionalinę teisę atvejų, išsiųsdama oficialius pranešimus ir pagrįstas nuomones. Tačiau 2025 m. birželio mėn. Komisija nebuvo kreipusis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą nė dėl vieno iš keturių likusių neperkėlimo atvejų (AIED II neperkėlimo į nacionalinę teisę **Nyderlanduose**, **Lenkijoje** ir **Rumunijoje** ir EEVRD neperkėlimo **Nyderlanduose**).
- 45** Nevisiškas arba pavėluotas perkėlimas į nacionalinę teisę kenkia ne tik direktyvų teisėkūros tikslui. Dėl to taip pat kyla neaiškumų suinteresuotiesiems subjektams, norintiems dalyvauti energetikos bendrijų iniciatyvose arba jas pradėti vykdyti.

Pusė audituotų valstybių narių pranešė apie privalomą nacionalinį kliūčių vertinimą

- 46** Pagal AIED II reikalaujama, kad vyriausybės įvertintų tiek kliūtis atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijoms, tiek jų plėtros potencialą. Šie vertinimai turėtų suteikti įžvalgų apie kliūtis, su kuriomis susiduria energetikos bendrijos visoje Europoje, ir padėti formuoti įrodymais grindžiamą politiką nacionaliniu lygmeniu. Tikrinome, ar audituotos valstybės narės pateikė savo vertinimo ataskaitas, ir išanalizavome tas, kurios buvo pateiktos.

47 Komisija surinko vertinimo ataskaitas iš 11 valstybių narių (41 %). Tačiau ji mano, kad keli vertinimai neatitinka AIED II reikalavimų: kai kurie iš jų yra pernelyg bendro pobūdžio (pavyzdžiui, vertinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos pajėgumai apskritai) arba jų taikymo sritis yra siauresnė (pavyzdžiui, kliūčių, bet ne potencialo vertinimas). Komisija šiomis ataskaitomis naudojo:

- rengdama ataskaitą dėl **kliūčių ir problemą keliančių veiksnių**;
- parinkdama **Suderintų veiksnių dėl Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvos IV forumo** posėdžio temas.

48 Nyderlanduose fondas *HIER* 2023 ir 2024 m. paskelbė **kliūčių vertinimą**¹⁴. 2024 m. balandžio mėn. Nyderlandų institucijos raštu **Parlamentui** pranešė apie veiksmus, kurių planuojama imtis šioms kliūtims pašalinti. **Lenkijos** klimato ir aplinkos ministerija reikalaujama **vertinimą** paskelbė 2024 m. (žr. **5 langelį**). **Italijos** aplinkos ir energetikos ministerija teigė, kad ji parengė tokio vertinimo dalis. Tačiau ji neparengė ir nepaskelbė oficialios ataskaitos. Dviejose **Rumunijos** pateiktose ataskaitose nagrinėjamos įėjimo į rinką kliūtys tik naujiems atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos gamintojams apskritai, tačiau nenurodomos konkrečios kliūtys, su kuriomis susiduria energetikos bendrijos. Be to, ataskaitose nevertinamos galimybės plėtoti atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijas.

5 langelis

Lenkijos klimato ir aplinkos ministerijos nurodytų kliūčių pavyzdžiai

- Energetikos bendrijų **teisinė sistema** yra suskaidyta į kelis teisėkūros procedūra priimamus aktus, jai trūksta aiškaus aiškinimo, ji dažnai keičiama ir yra pernelyg formali. Dėl to atsiranda teisinis netikrumas ir padidėja administracinės ir reikalavimų laikymosi išlaidos.
- Energetikos kooperatyvai dažnai susiduria su tinklo operatorių vėlavimu arba atsisakymu **prijungti naujus atsinaujinančiųjų išteklių energijos įrenginius** dėl prastos vietos tinklų būklės.
- **Finansinės paramos priemonės** laikomos netinkamomis, pernelyg sudėtingomis ir sunkiai prieinamomis. Kooperatyvams sunku gauti paskolas dėl ribotų finansinių rezultatų ir mažo kreditingumo.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis *Analysis of Legal, Administrative and Organisational Barriers Hindering the Development of Energy Communities*, 2024 m., Lenkijos klimato ir aplinkos ministerija.

¹⁴ HIER, *Knelpunteninventarisatie energiecoöperaties*, 2024.

- 49** Taigi, nustatėme, kad tik pusė audituotų šalių pranešė apie savo atliktą energetikos bendrijoms kylančių kliūčių ir jų potencialo vertinimą. Nesant šių vertinimų, tiek nacionaliniai, tiek ES veiksmai gali tapti neveiksmingi ir sulėtinti energetikos bendrijų plėtrą.

Gairės parengtos, tačiau jas dažnai sunku taikyti be ekspertų pagalbos

- 50** Komisija turėtų pateikti valstybėms narėms skirtas gaires (pavyzdžiui, parengti gaires, sukurti keitimosi informacija forumus ir rengti mokymus), kuriomis siekiama remti energetikos bendrijų plėtrą. Savo ruožtu nacionalinės institucijos turėtų teikti gaires ir priemones (pavyzdžiui, šablonus, mokymus, konsultavimo paslaugas ir informaciją internete), kad piliečiai, smulkusis verslas ir vietos institucijos galėtų lengvai kurti ir valdyti energetikos bendrijas. Tikrinome, ar Komisija ir valstybės narės yra paskelbusios aiškias gaires, kuriomis siekiama remti energetikos bendrijų plėtrą.
- 51** **Europos Komisija** rėmė nacionalines institucijas ir energetikos bendrijas organizuodama renginius (žr. pavyzdžius [6 langelyje](#)) ir teikė gaires naudodamasi, pavyzdžiui, [Energetikos bendrijų saugykla](#): ji paskelbė gaires dėl [kliūčių ir problemą keliančių veiksnių](#), [vieno langelio principu veikiančių centrų](#) ir [dalijimosi energija](#). 2026 m. Komisija planuoja atlikti kai kuriuos atnaujinimus, įskaitant peržiūrėtą ES masto [kliūčių ataskaitą](#) ir naujas [Piliečių energetikos konsultacijų centro](#) gaires.

6 langelis

Komisijos organizuotų energetikos bendrijoms skirtų renginių pavyzdžiai

Kasmetinis [Piliečių energetikos forumas](#) suteikia galimybę keistis geriausios praktikos pavyzdžiais, susijusiais su vartotojų klausimais, įskaitant klausimus dėl energetikos bendrijų.

2021–2026 m. pagal programą „Horizontas 2020“ bendrai finansuojamas [Suderintų veiksmų dėl Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvos IV forumas](#)¹⁵ suteikia šalims galimybę keistis AIED II įgyvendinimo patirtimi.

Komisija taip pat surengė *ad hoc* seminarus, pavyzdžiui, 2022 m. gegužės mėn. – dėl piliečių energetikos bendrijų nuostatų EEVRD, o 2025 m. gegužės mėn. – dėl pasigamintos energijos vartojimo, aktyviųjų vartotojų ir energetikos bendrijų.

- 52** Keturiose mūsų aplankytose valstybėse narėse nacionalinės institucijos iš esmės buvo patenkintos Komisijos parama. Tačiau jos palankiai vertintų aktyvesnį keitimąsi geriausios praktikos pavyzdžiais ir specialiai pritaikytą paramą, pavyzdžiui, rengiant antrinės teisės aktus.
- 53** Nacionalinės vyriausybės taip pat pateikė gaires, kuriomis siekiama remti energetikos bendrijų plėtrą. **Nyderlandai** bendrai finansuoja dvi organizacijas – „[Energie Samen](#)“ ir [HIER](#), kurios remia energetikos bendrijas, rengdamos mokymus, teikdamos šablonus ir specialiai pritaikytas administracines paslaugas. Bendrijos, su kuriomis konsultavomės tikslinėse grupėse, manė, kad ši parama yra pakankama ir atitinka jų poreikius. Tačiau dviem mūsų aplankytoms bendrijoms buvo sunku laiku gauti savivaldybių administracijų paramą, nes trūko vietos ekspertinių žinių. Šią problemą taip pat [akcentavo](#) nevyriausybines organizacijos (NVO) **Italijoje** ir **Lenkijoje**¹⁶.

¹⁵ CA-RES IV, *Concerted Action on the Renewable Energy Directive*, programos „Horizontas 2020“ projektas, 2021–2026 m.

¹⁶ Life Loop, ConnectHeat, Comanage, Tandems, *Enabling frameworks for energy communities: a state of play*, Energy Cities, 2025, p. 21 ir 24.

- 54 Lenkijoje** keliomis programomis (pavyzdžiui, [energetikai kaimo vietovėse skirtų paskolų](#) schema, projektu [RENALDO](#) ir [COMMENCE gairėmis](#)) buvo siekiama palengvinti bendrijų plėtrą. Įgyvendinant šias iniciatyvas parengti vadovai, skaičiavimo priemonės ir mokymo medžiaga. Nepaisant šių pastangų, pusei bendrijų, su kuriomis konsultavomės tikslinėje grupėje, trūko paramos arba jos manė, kad gairės yra pernelyg sudėtingos. NVO, su kuriomis susitikome, patvirtino, kad parama yra fragmentiška ir neprieinama ne ekspertams.
- 55 Italijoje** GSE interneto svetainėje¹⁷ pateikiami aiškinamieji vaizdo įrašai, teisiniai šablonai ir interaktyvios bendrijų registravimo ir veiklos priemonės. Nacionalinės institucijos taip pat organizavo informuotumo didinimo renginius. Mūsų diskusijos su energetikos bendrijomis ir kitais suinteresuotaisiais subjektais rodo, kad bendrijos manė, jog gairės yra plačios ir gerai struktūruotos, tačiau galvojo, kad norint jomis naudotis dažnai reikia profesionalaus išaiškinimo. Nors 2023 m. **Italija** įsteigė nacionalinį stebėjimo centrą, kuris vykdytų gerosios praktikos sklaidą, iki mūsų audito tai nedavė rezultatų.
- 56 Rumunijos nacionalinė energetikos reguliavimo institucija**¹⁸ paprašius pateikė informaciją, tačiau 2025 m. balandžio mėn. nebuvo viešai prieinama jokia speciali medžiaga. 2025 m. pradėjo veikti 42 vieno langelio principu veikiančių centrų tinklas. Energetikos ministerija nurodė, kad priėmus antrinės teisės aktus bus parengtos papildomos gairės.
- 57** Apskritai Komisijos gairės veiksmingai padėjo valstybėms narėms ir piliečiams plėtoti energetikos bendrijas. Nyderlanduose, kur prieš dešimt metų jau veikė daugiau kaip šimtas kooperatyvų, nacionalinė pagalba yra gerai struktūruota, praktiška ir lengvai prieinama. Lenkijoje, Italijoje ir Rumunijoje, priešingai, turima informacija yra labiau fragmentiška arba ja sunkiau naudotis be ekspertų pagalbos, todėl kyla kliūčių besikuriančioms bendrijoms.

¹⁷ GSE, *Autoconsumo – elenco delle configurazioni*.

¹⁸ Nacionalinė energetikos reguliavimo institucija (ANRE), [anre.ro](#) – *Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energiei*.

Vis dar esama spragų, susijusių su piliečių dalyvavimu ir pažeidžiamų namų ūkių įtrauktimi

- 58** Aktyvesnis piliečių dalyvavimas ir nauda pažeidžiamiems namų ūkiams yra vienas iš Komisijos nustatytų energetikos bendrijų tikslų (žr. [2 diagramą](#)). Pagal AIED II Komisija ir valstybės narės turėjo užtikrinti, kad bendrijos įtrauktų piliečius. Pirmenybės teikimas nariams, kurie yra fiziniai asmenys, padeda didinti visuomenės pritarimą atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektams¹⁹. AIED II taip pat reikalaujama, kad valstybės narės leistų pažeidžiamiems namų ūkiams prisijungti prie bendrijų. Analizavome, ar Komisija paskelbė teisinės nuostatas arba gaires, kuriomis skatinamas piliečių ir pažeidžiamų namų ūkių dalyvavimas, ir ar valstybės narės šiuo tikslu yra priėmusios teisės aktus ar nustačiusios paramos priemones.
- 59** Pirminiame Komisijos pasiūlyme dėl teisėkūros procedūra priimamo akto²⁰ buvo numatyta minimali piliečių narių atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijose riba, tačiau šis reikalavimas nebuvo įtrauktas į galutinę direktyvą. Komisijos aiškinamosios gairės leidžia valstybėms narėms nustatyti griežtesnes nacionalines apibrėžtis, pavyzdžiui, įtraukti reikalavimą, kad bent 51 % balsavimo teisę turinčių narių būtų fiziniai asmenys, tačiau nesuteikia tam įgaliojimų. Direktyva remiamas pažeidžiamų namų ūkių dalyvavimas, reikalaujant, kad jiems būtų suteikta galimybė prisijungti prie atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijų. Komisija taip pat pateikė valstybėms narėms gaires²¹ dėl pažeidžiamų namų ūkių dalyvavimo, tačiau suinteresuotieji subjektai, su kuriais susitikome keturiose audituotose valstybėse narėse, apie tai nežinojo. Be to, jos nebuvo atnaujintos atsižvelgiant į naujausius ES finansuojamus mokslinius tyrimus²² ir politikos pokyčius, pavyzdžiui, ES Socialinio klimato fondo įsteigimą.
- 60** Maždaug pusės energetikos bendrijų, prisijungusių prie mūsų tikslinių grupių, nariai yra piliečiai (žr. [9 diagramą](#)). 40 % jų teikia tam tikrą paramą pažeidžiamiems namų ūkiams, įskaitant nemokamą prieigą prie saulės energijos, finansinę paramą arba konsultacijas energijos taupymo klausimais, (žr. [10 diagramą](#)).

¹⁹ Pavyzdžiui, *Effects of trust and public participation on acceptability of renewable energy projects in the Netherlands and China*, ScienceDirect, 2019.

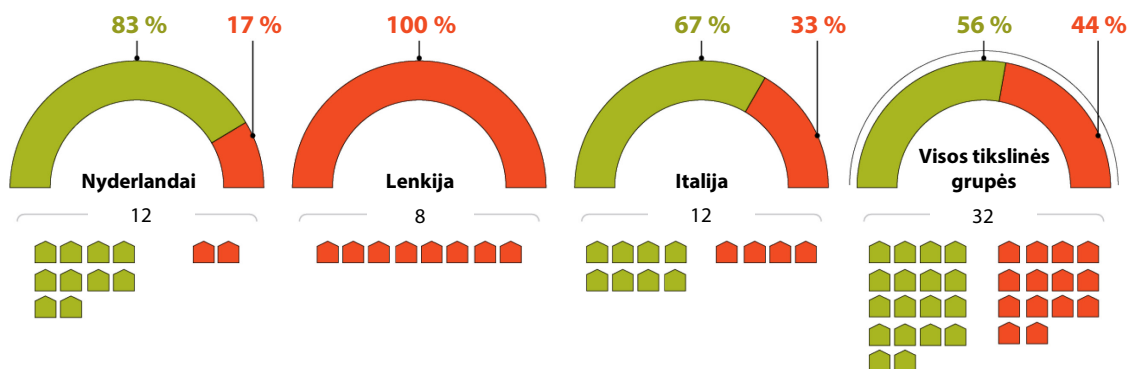
²⁰ Europos Komisija, COM(2016) 767, 2016.

²¹ Žr., pavyzdžiui: European Commission, *Commission Staff Working Document (SWD/2023/647): EU guidance on energy poverty*, 2023.

²² Žr., pavyzdžiui: *Territorial Analysis of Decentralised Energy Markets*, ESPON.

9 diagrama | Apie pusės energetikos bendrijų, su kuriomis konsultuotasi, nariai yra piliečiai

- Energetikos bendrijų, kurių nariai yra piliečiai, procentinė dalis
- Energetikos bendrijų, tarp kurių narių nėra piliečių, procentinė dalis
- Tikslių grupių dalyvių atsakymų skaičius

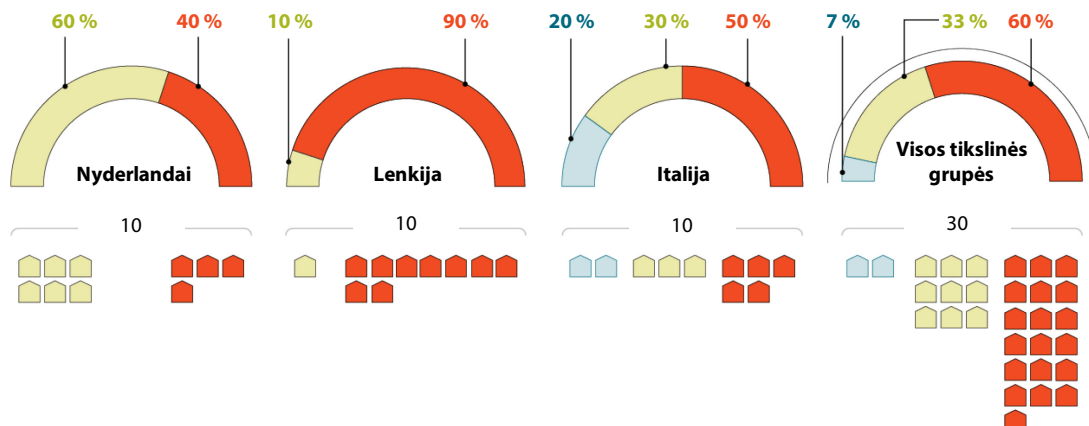

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis tikslių grupių atsakymais.

10 diagrama | Iš 60 % energetikos bendrijų, su kuriomis konsultuotasi, pažeidžiami namų ūkiai negauna jokios naudos

Kokią naudą (jei tokia yra) iš jūsų gauna pažeidžiami namų ūkiai?

- Finansinę naudą
- Nefinansinę naudą
- Negauna naudos
- Tikslių grupių dalyvių atsakymų skaičius, Audito Rūmams atlikus patvirtinimą ir (arba) pataisymą

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis tikslių grupių atsakymais ir atsakymų patvirtinimu ir (arba) pataisymu atlikus paiešką internete.

- 61 Nyderlanduose** nereikalaujama, kad energetikos kooperatyvai įtrauktų piliečius arba remtų pažeidžiamus namų ūkius. Tačiau šalyje siūlomos paskatos įtraukti piliečius: pagal kooperatinės energijos gamybos subsidijų schemą (žr. 78 dalį) nustatytas reikalaujamas minimalus vieno projekto dalyvių skaičius (vienas dalyvis – 5 kW gamybos pajėgumų galios) ir kad visi dalyviai turėtų vienodas balsavimo teises. 83 % tikslinėse grupėse dalyvavusių Nyderlandų bendrijų narių buvo piliečiai, o iš 60 % pažeidžiami namų ūkiai galėjo gauti naudos.
- 62 Lenkija** teisiškai nereikalauja, kad piliečiai dalyvautų energetikos kooperatyvuose, klasteriuose ar piliečių energetikos bendrijose. Daugumą energetikos bendrijų iš tikrųjų sudaro tik juridiniai asmenys. Iš atsitiktinės 20 kooperatyvų (iš 94) imties tik į 10 % kooperatyvų kaip nariai buvo įtraukti piliečiai. 2025 m. rugpjūčio mėn. paskelbtame [Lenkijos registre](#) nurodyta, kad 127 kooperatyvai turi po vidutiniškai po 3–4 narius: šis nedidelis skaičius rodo, kad vyrauja instituciniai suinteresuotieji subjektai, o ne piliečiai. [2024 m. tyrimai](#)²³ taip pat parodė, kad gyventojų dalyvavimas yra per mažas. Nėra konkrečios nuostatos dėl pažeidžiamų namų ūkių dalyvavimo. Nė vienos iš tikslinėse grupėse dalyvavusių Lenkijos bendrijų nariai nebuvo piliečiai ir tik iš vienos bendrijos pažeidžiami namų ūkiai galėjo gauti nefinansinės naudos.
- 63 Italija** teisiškai nereikalauja, kad piliečiai dalyvautų energetikos bendrijose ir kad bendrijos remtų pažeidžiamus namų ūkius. 2025 m. gegužės mėn., siekdama paskatinti asmenis dalyvauti atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijose, Italija išplėtė galimybę asmenims taikyti visą priemokų tarifą bendrai energijai iš EGADP finansuojamų įrenginių; anksčiau šis tinkamumo kriterijus buvo taikomas tik viešiesiems ir ne pelno subjektams²⁴. Dviejų trečdalių Italijos bendrijų, su kuriomis konsultavomės tikslinėse grupėse, nariai buvo piliečiai, o pusė iš bendrijų rėmė pažeidžiamus namų ūkius. Taip pat nustatėme du regionus, kuriuose Europos regioninės plėtros fondo mechanizmais skatinama pažeidžiamų namų ūkių įtrauktis: [pagal vieną iš jų skiriama](#)²⁵ papildomų taškų projektų pasiūlymams, susijusiems su socialine įtrauktimi, o [pagal kitą](#)²⁶ padidinama dotacijos vertė energetikos bendrijoms, kuriose dalyvauja pažeidžiamos grupės.

²³ D. Kostecka-Jurczyk, M. Struś, K. Marak, *The Role of Energy Cooperatives in Ensuring the Energy and Economic Security of Polish Municipalities*, 2024.

²⁴ Decreto del Ministro dell'ambiente e della sicurezza energetica n° 127 of 16 May 2025, Article 1, comma 1, sub f), ii.

²⁵ Regione Lombardia, *Bando RELOAD CER*, 2025.

²⁶ Regione Lazio, *Avviso pubblico CER – Allegato al Decreto G17990*, 2024.

- 64** 95 % vienintelės **Rumunijos** energetikos bendrijos narių yra piliečiai. Nacionalinės teisės aktu, kuriais būtų skatinama piliečių įtrauktis, nėra. 2025 m. lapkričio mėn. **Rumunija** priėmė **teisės aktus**, kuriais energetikos bendrijoms leidžiama pažeidžiamiems ir energijos nepriteklių patiriantiems vartotojams siūlyti lengvatines kainas²⁷.
- 65** **Lenkijoje, Italijoje ir Rumunijoje** nesant nuostatų ar paskatų, kuriomis būtų užtikrintas minimalus piliečių dalyvavimas, didėja rizika, kad įmonės ar savivaldybės gali sudaryti bendrijas tik tam, kad gautų tikslines išmokas. Šią riziką pabrėžė NVO, pavyzdžiui, „REScoop.eu“²⁸, ir Rumunijos nacionalinė reguliavimo institucija²⁹. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) įspėjo³⁰, kad „*pernelyg daug investicijų vykdoma be realaus vietos [lygmens] dalyvavimo ar naudos pasidalijimo, taip sustiprinant modelį „iš viršaus į apačią“, dėl kurio kyla visuomenės pasipriešinimo rizika*“. Komitetas pataria energijos subsidijas susieti su dalyvavimu bendrijose ir užtikrinti, kad nuomininkai ir pažeidžiami piliečiai būtų įtraukti į energetikos bendrijas.
- 66** Mūsų analizė rodo, kad **Lenkijos** bendrijose piliečiams nėra tinkamai atstovaujama, tačiau jie yra tinkamai atstovaujami **Nyderlandų, Italijos ir Rumunijos** energetikos bendrijose, nors pagal teisės aktus jų dalyvavimas nėra privalomas. Kalbant apie paramą pažeidžiamiems namų ūkiams, tik **Rumunija** priėmė specialius teisės aktus, o **Italija** taiko su tuo susijusias paskatas. Nors Komisija pateikė gaires dėl piliečių įtraukimo, gairės dėl pažeidžiamų namų ūkių dalyvavimo nebuvo atnaujintos, o suinteresuotieji subjektai, su kuriais susitikome, apie jas nežinojo.

²⁷ 2025 m. lapkričio 7 d. Vyriausybės nepaprastasis potvarkis Nr. 59/2025.

²⁸ REScoop.eu, *Energy communities: building bridges for energy democracy*, May 2024.

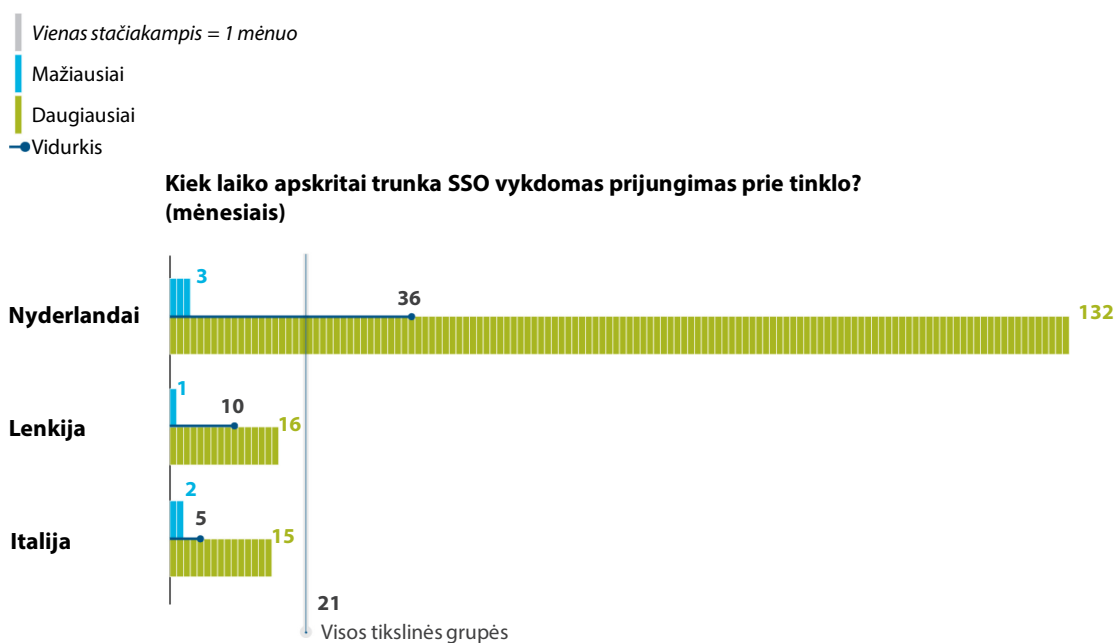
²⁹ ANRE ir Rumunijos konkurencingumo taryba, *Galutinė ataskaita dėl teisinių kliūčių prijungti naujus atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos pajėgumus prie nacionalinės elektros energijos sistemos*, 2023, p. 75.

³⁰ „Piliečių energetikos dokumentų rinkinys: piliečių dalyvavimas, energetikos bendrijos ir prosumerizmas“, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, 2025 m., 4.6 dalis.

Energetikos bendrijos, kaip atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamintojos, susiduria su dideliais vėlavimais prijungiant jas prie tinklo

- 67** Nors ES teisėje nenustatyti konkretūs energetikos bendrijų prijungimo prie tinklo terminai, AIED II, Tarybos reglamente (ES) 2022/2577 ir Direktyvoje (ES) 2023/2413 (AIED III) yra nuostatų dėl prijungimo prie tinklo spartinimo įvairiomis aplinkybėmis. Todėl tikėjomės, kad skirstymo sistemos operatoriai (SSO) energetikos bendrijų prašymus prijungti prie tinklo nagrinės taip pat greitai kaip ir kitų atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamintojų prašymus, kad būtų nustatyti nuspėjami prieigos prie tinklo suteikimo terminai ir jų būtų laikomasi.
- 68** Prie mūsų tikslinių grupių prisijungę energetikos kooperatyvai nurodė, kad vidutinis prisijungimo laikas buvo beveik dveji metai (žr. **11 diagramą**).

11 diagrama | Energetikos bendrijų, su kuriomis konsultuotasi, prijungimo prie tinklo laikas įvairiose šalyse labai skiriasi, o labiausiai vėluojama Nyderlanduose

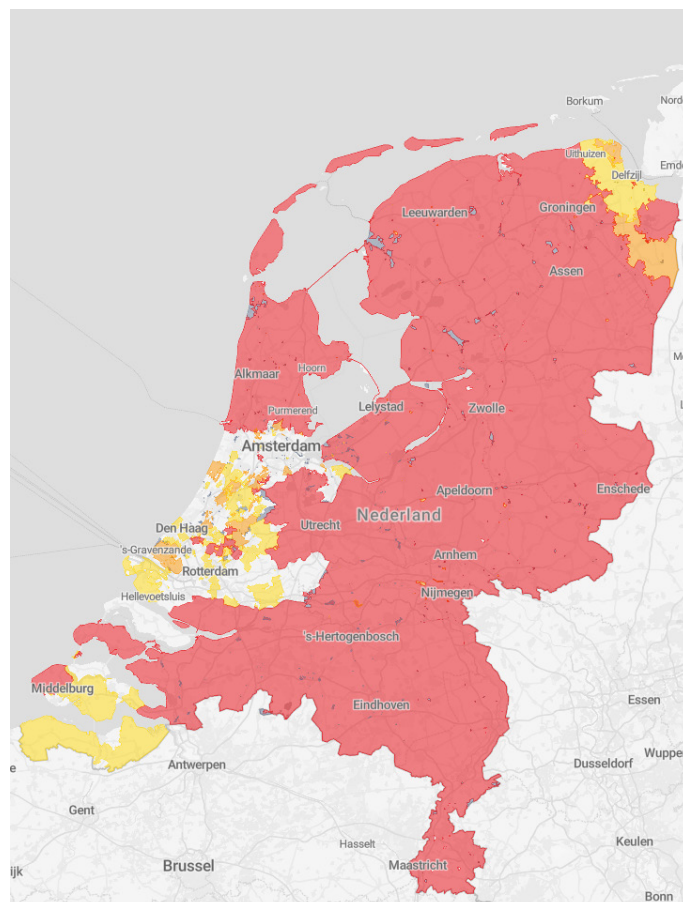

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis tikslinių grupių atsakymais.

69 Nyderlandų energetikos teisės aktai draudžia diskriminuoti įvairių kategorijų naudotojus nagrinėjant prašymus prijungti prie tinklo. Jei jungiamosios linijos galia yra 50 kW arba mažesnė, prieiga turi būti suteikta per 84 dienas, jei kasimas nebūtinus, arba per 126 dienas kitais atvejais. Tačiau iš SSO parengto tinklo perkrovos žemėlapiu matyti, kad didelėje šalies dalyje (žr. [12 diagramą](#)) tinklo perkrova trukdo laiku prijungti atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektus, įskaitant energetikos bendrijų siūlomus projektus. [2024 m. Nyderlandų atliktame kliūčių vertinime](#) primenama, kad „*prijungimas prie elektros tinklo tebėra nuolatinė problema*“. Kad mūsų tikslinės grupės dalyviai būtų prijungti prie tinklo, vidutiniškai prireikė 1 000 dienų (3 metų). Tokiais atvejais SSO įtraukia pareiškėjus į laukiančiųjų sąrašą, kol bus išspręsta perkrovos problema. Vienas SSO pranešė, kad 2020–2024 m. vidutinis naujų atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektų prijungimo laikas pailgėjo nuo 210 iki 280 dienų (+33 %). 2024 m. duomenimis, vis dar buvo laukiama, kol bus prijungta [daugiau kaip 4 GW atsinaujinančiųjų išteklių energijos pajėgumų](#)³¹, kurių pakaktų elektros energijai tiekti trims milijonams žmonių.

³¹ ABN AMRO, *ESG Economist – Dutch grid delays cost up to EUR 376 million every year*, September 2024.

12 diagrama | Tinklo perkrova Nyderlanduose

Šaltinis: Partners in Energie, *Capaciteitskaart – Totaal afname*, susipažinta 2025 m. birželio mėn. © Netbeheer Nederland, © powered by Esri Nederland, © MapTiler, © OpenStreetMap contributors.

- 70 Lenkija** nustatė, kad SSO vėlavimas arba atsisakymas prijungti prie tinklo yra pagrindinė kliūtis kooperatyvų plėtrai (žr. [5 langelį](#)). Nors energetikos kooperatyvams su labai mažais įrenginiais (iki 50 kW) taikomas lengvatinis 30 dienų prijungimo laikotarpis, mūsų tikslinės grupės dalyviams prijungti vidutiniškai prireikė 300 dienų (10 mėnesių).
- 71 Italija** nenustatė konkrečių procedūrų ar prioritetų energetikos bendrijoms, nors tinklo operatoriai turi teikti pirmenybę atsinaujinančiųjų išteklių energijos įrenginių prijungimo prašymams ir juos išnagrinėti per konkrečius terminus, pavyzdžiui, per 10 dienų turi išnagrinėti prašymus dėl saulės energijos įrenginių, kurių galia neviršija 200 kW. Tačiau 2024 m. didelių SSO vykdyto prijungimo laikas vidutiniškai truko 105 dienas. Mūsų tikslinės grupės dalyviai nurodė, kad juos prijungti prie tinklo vidutiniškai prireikė 150 dienų (5 mėnesių).
- 72 Rumunijoje** nėra specialios energetikos bendrijoms skirtos procedūros. Jei pajėgumai mažesni nei 400 kW, SSO turi per 20 dienų prijungti naujus gaminančius vartotojus arba esamus gaminančius vartotojus, kai papildomi darbai nereikalingi. Kitu atveju SSO tam turi iki 62 dienų.

- 73** Energetikos bendrijos, su kuriomis susitikome, teigė, kad net ir tuo atveju, kai jos prijungtos prie tinklo, SSO galėtų išjungti jų jungtį, kai elektros energijos gamyba viršija tinklo pajėgumus. Pavyzdžiui, **Lenkijoje** 2025 m. pirmąjį pusmetį buvo apribota iš viso 600 GWh atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos³², t. y. 34 % daugiau, palyginti su tuo pačiu laikotarpiu 2024 m. Energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūra apskaičiavo, kad 2023 m. perkrovos kaštai ES sudarė 4 milijardus eurų. Komisijos Jungtinis tyrimų centras apskaičiavo, kad 2040 m. dėl tinklo perkrovos galėtų būti apribota 111–310 TWh ES atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos.
- 74** Tyrejai³³ teigia, kad energetikos bendrijos, priartindamos energijos gamybą prie vartojimo, gali padėti mažinti tinklo perkrovą³⁴, sumažinti poreikį perduoti elektros energiją dideliais atstumais³⁵ ir taip sumažinti energijos nuostolius³⁶. Komisija taip pat pabrėžė, kad pasigamintos energijos vartojimas gali būti naudingas tinklui³⁷. Tačiau, siekiant kuo labiau padidinti tokią naudą, pagamintos energijos suvartojimas bendrijoje turėtų būti tikralaikis (t. y. suvartojama tą sekundę, kai pagaminama)³⁸. Paprastai taip nėra: energetikos bendrijų gamybos modeliai (pavyzdžiui, saulės energijos gamybos pikas vidurdienį ir pertrūkis naktį) neatitinka tipinių vartojimo modelių (kurie piką pasiekia anksti ryte ir anksti vakare).

³² A. Vassileva, *Poland adds 637 MW of solar capacity in Q1*, Renewables Now, July 2025.

³³ P. Ponnaganti, N. Andreadou, A. Purvins and M. Masera. *Flexibility provisions through local energy communities: A review*, Next Energy, Vol. 1, Issue 2, Article 100022, 2023.

³⁴ *Trading in smart energy communities: the more the merrier?*, CWI, February 2024.

³⁵ S. E. Berggren, E. Olausson, K. Tews, P. D. Lund, M. B. Blarke et al., *Energy Communities*, Nordic Energy Research, 2023.

³⁶ I. Diahovchenko and L. Petrichenko, *Assessment of energy losses in power distribution systems with individual prosumers and energy communities*, The Journal of Engineering, 2023.

³⁷ *In focus: Energy communities to transform the EU's energy system*, European Commission, December 2022.

³⁸ Knirsch, F., Langthaler and O., Engel, D., *Trust-less electricity consumption optimization in local energy communities*, Energy Informatics, 2019.

- 75** SSO, su kuriais susitikome **Nyderlanduose ir Lenkijoje**, pabrėžė, kad jie būtų pasirengę prie tinklo greičiau prijungti naujus atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos įrenginius, jei energijos gamyba būtų derinama su paklausos atsaku, apkrovos perskirstymu ar energijos kaupimu, nes tai sumažintų tinklo perkrovą. Tyrėjai³⁹ ir suinteresuotieji subjektai⁴⁰ taip pat pabrėžė, kad atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos įrenginių plėtrą reikia derinti su tokiomis lankstumo paslaugomis, ypač energijos kaupimu, kad kiekvieną sekundę pasiūla ir paklausa būtų subalansuotos, sumažinta tinklo perkrova piko metu ir padidintas pasigamintos energijos vartojimas. Komisija taip pat pabrėžė, kad svarbu perskirstyti apkrovą⁴¹ ir stoginius saulės energijos įrenginius derinti su energijos kaupimu⁴². Ji taip pat pradėjo imtis veiksmų, to pavyzdžiai – peržiūrėtos [ES atsinaujinančiųjų išteklių energijos taisyklės](#) ir jos [2025 m. pasiūlymas dėl leidimų išdavimo procedūros spartinimo](#) elektros energijos kaupimui remti, bet jie nebuvo konkrečiai skirti energetikos bendrijoms. Nustatėme, kad **Lenkijoje** klasteriams (bet ne kooperatyvams ar piliečių energetikos bendrijoms) turėtų būti taikomi mažesni energijos kaupimo įrenginių įrengimo tarifai, Komisijai priėmus atitinkamą priemonę. Kitose audituotose valstybėse narėse tokių paskatų nenumatėme. **Nyderlandai** pripažino, kad „šiuo metu energetikos bendrijoms trūksta konkrečių finansinių paskatų derinti pasiūlą ir paklausą ir optimizuoti sistemą, o to stygius gali padidinti tinklo perkrovą“⁴³.
- 76** Apskritai neaptikome jokių įrodymų, kad energetikos bendrijos būtų diskriminuojamos nagrinėjant jų prašymus prijungti prie tinklo. Tačiau dėl vėlavimo ir atsisakymo prijungti prie tinklo dėl tinklo perkrovos lėtinama energetikos bendrijų plėtra **Nyderlanduose ir Lenkijoje**. Remiantis moksliniais tyrimais, SSO ir Komisija, vienas iš būdų paspartinti prijungimą yra energetikos bendrijoms teikti lankstumo paslaugas.

³⁹ P. Ponnaganti, N. Andreadou, A. Purvins and M. Masera, *Flexibility provisions through local energy communities: A review*, *Next Energy*, Vol. 1, Article 100022, 2023.

⁴⁰ REScoop.eu, *Response to the Commission's call for evidence on the Citizens Energy Package*, September 2025, p. 5 ir 32–34.

⁴¹ *In focus: Energy communities to transform the EU's energy system*, European Commission, December 2022.

⁴² Europos Komisija, *ES saulės energetikos strategija*, 2022 m.

⁴³ Klimato ir žalingo augimo ministro raštas Nyderlandų Karalystės Antrųjų Rūmų (Parlamento) pirmininkui „Energetikos bendrijų vaidmuo energetikos sistemoje“, 2025 m. rugsėjo mėn.

Dėl finansinių paskatų energetikos bendrijoms atsipirkimo laikotarpis sutampa su ES saulės energetikos strategijos užmoju

- 77** Pripažinta, kad nuspėjamo ir prieinamo finansavimo trūkumas yra pagrindinė kliūtis energetikos bendrijoms, ypač ankstyvaisiais projektų rengimo etapais. Siekiant spręsti šią problemą, [ES saulės energetikos strategijoje](#) teigiama, kad valstybės narės turėtų sukurti tvirtas stoginių saulės energijos sistemų, kurios yra tipinis bendrijų energijos šaltinis, rėmimo sistemas, grindžiamas nuspėjamu trumpesniu nei 10 metų atsipirkimo laikotarpiu. Pagal AIED II ir EEVRD energetikos bendrijoms taip pat turėtų būti taikomi išlaidas atspindintys tinklo mokesčiai, t. y. jos neturėtų mokėti mokesčių už išlaidas, prie kurių jos neprisideda, ir joms neturėtų būti taikomos išimties, dėl kurių finansinė našta būtų nesąžiningai perkelta kitiems tinklo naudotojams, neturintiems galimybių vartoti pasigamintos energijos.
- 78** Analizavome, ar finansinės paskatos energetikos bendrijoms audituotose valstybėse narėse sudarė sąlygas pagrįstam atsipirkimo laikotarpiui. [1 lentelėje](#) apibendrinamos energetikos bendrijoms skirtos finansinės paskatos mūsų aplankytose valstybėse narėse.

1 lentelė | Energetikos bendrijoms skirtų finansinių paskatų suvestinė

Valstybė narė	Atleidimas nuo tinklo mokesčių	Paramos schemos
Nyderlandai	Netaikoma	<ul style="list-style-type: none"> • Apyvartiniai plėtros fondai • Supirkimo priemoka už pagamintą energiją
Lenkija	<ul style="list-style-type: none"> • Kooperatyvai: atleidimas nuo atsinaujinančiųjų išteklių energijos, pajėgumų, bendros šilumos ir elektros energijos gamybos ir skirstymo mokesčių • Klasteriai: atleidimas nuo atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir bendros šilumos ir elektros energijos gamybos mokesčių, skirstymo paslaugų mokesčio sumažinimas • Piliečių energetikos bendrijos: netaikoma 	<ul style="list-style-type: none"> • Kooperatyvai ir klasteriai: EGADP parama atsinaujinančiųjų išteklių energijos infrastruktūrai • Kooperatyvai: matavimas iš gauto energijos kiekio atimant į tinklą patiektą energiją • Piliečių energetikos bendrijos: netaikoma
Italija	Kintamoji perdavimo tarifo dalis kompensuojama už elektros energiją, kuria dalijamasi bendrijoje	<ul style="list-style-type: none"> • Supirkimo priemoka už pasidalytą energiją • EGADP parama atsinaujinančiųjų išteklių energijos infrastruktūrai
Rumunija	Netaikoma	Netaikoma

Šaltinis: Audito Rūmai.

79 Nyderlandai netaiko atleidimo nuo tinklo mokesčių, tačiau yra dviejų rūšių paramos schemos, skirtos energetikos kooperatyvams:

- apyvartinis plėtros fondas, teikiantis paskolas energetikos kooperatyvams vėjo ir saulės energijos projektų veiklos pradžios išlaidoms padengti, (žr. [7 langelį](#));
- kooperatinės energijos gamybos subsidijų schema, kasmet apskaičiuojama supirkimo priemoka, kuria siekiama, kad energetikos kooperatyvų įrenginiai būtų pelningi.

7 langelis

Atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos plėtros fondas Nyderlanduose

Kooperatyvai gali kreiptis dėl paskolų be palūkanų (10 000–300 000 eurų, priklausomai nuo projekto etapo; iki 80 % vėjo ir saulės energijos projektų plėtros išlaidų), skirtų vadovavimui projektams, galimybių studijoms, leidimų paraiškoms ir kitoms parengiamosioms išlaidoms. Pats kooperatyvas skiria 20 % grynaisiais pinigais arba savanorių darbo valandomis.

Kooperatyvams šios paskolos yra nerizikingos: jei projektas atšaukiamas, paskolos grąžinti nebereikia, tačiau jei jis baigiamas finansiškai, kooperatyvas grąžina paskolą su mokesčiu, taip užtikrindamas fondo savarankiškumą. Šis mechanizmas stiprina vietos kooperatyvų iniciatyvas ankstyvuojant etapui, kai projektams kyla didžiausia rizika.

Komisija⁴⁴, „REScoop.eu“⁴⁵, EESRK⁴⁶ ir kitos NVO⁴⁷ mano, kad šis fondas yra gerosios praktikos pavyzdys. Remiantis „REScoop.eu“⁴⁸, 1 euras viešųjų investicijų pritraukia 40 eurų privačiųjų investicijų.

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis „Energie Samen“, *Voorwaarden Ontwikkelfonds Opwek voor aanvragers en projecten*, 2024 m. birželio mėn.

- 80** Analizavome šešių kooperatyvams priklausančių projektų atsipirkimo laikotarpius. Laikotarpis svyravo nuo 6 iki 12 metų, daugiausia kaip rekomenduojama **ES saulės energetikos strategijoje** dėl stoginių saulės energijos įrenginių, (žr. **13 diagramą**). Šis nevienodumas susijęs su energijos kainų pokyčiais ir kasmet apskaičiuojama supirkimo priemoka.

⁴⁴ European Commission, *Looking at energy communities through a local authority lens: perceptions, experiences and needs*, 2024. European Commission, *A roadmap to developing a policy and legal framework that enables the development of energy communities*.

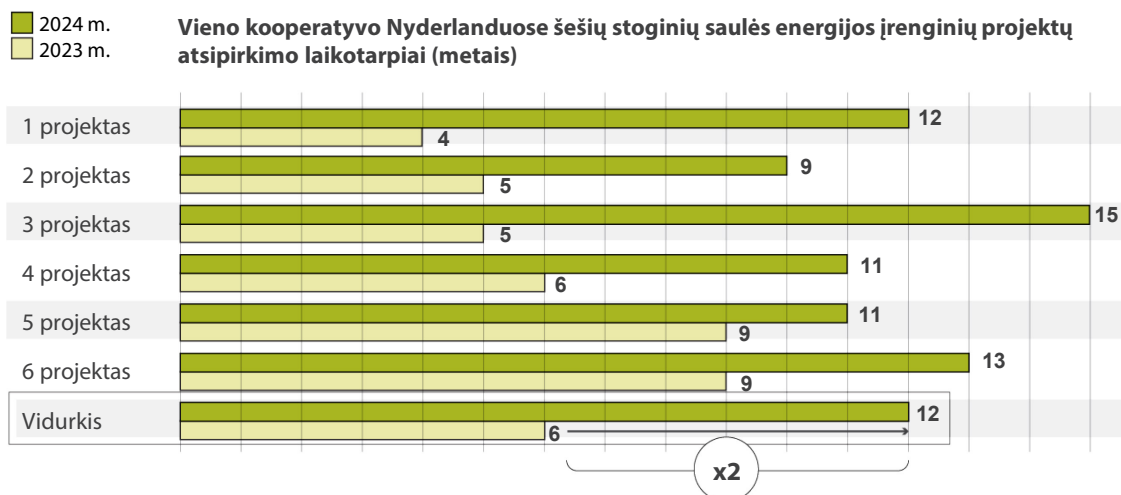
⁴⁵ REScoop.eu, *Leveraging European Public Funds to Support Energy Communities*.

⁴⁶ „Piliečių energetikos dokumentų rinkinys: piliečių dalyvavimas, energetikos bendrijos ir prosumerizmas“, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, 2025 m., 1.3 dalis.

⁴⁷ J. Arnould and D. Quiroz, Friends of the Earth, *Energy communities in the EU: Opportunities and barriers to financing*, October 2022.

⁴⁸ REScoop.eu, *Response to the Commission’s call for evidence on the Citizens Energy Package*, September 2025, p. 27.

13 diagrama | Atsipirkimo laikotarpiai sutampa su Saulės energetikos strategijos lūkesčiais, tačiau skiriasi priklausomai nuo energijos kainų ir supirkimo priemokos apskaičiavimo

Šaltinis: Audito Rūmai, remiantis energetikos kooperatyvo 2023 ir 2024 m. finansinėmis ataskaitomis.

81 Lenkijoje energetikos kooperatyvai atleidžiami nuo tinklo mokesčių, t. y. nuo atsinaujinančiųjų išteklių energijos, pajėgumų, bendros šilumos ir elektros energijos gamybos ir skirstymo mokesčių. Klasteriams netaikomi atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir bendros šilumos ir elektros energijos gamybos mokesčiai ir gali būti sumažintas jų skirstymo tarifas (tam vis dar reikia Komisijos valstybės pagalbos patvirtinimo). Be to, tiek energetikos kooperatyvai, tiek klasteriai gali gauti EGADP paramą atsinaujinančiųjų išteklių energijos infrastruktūrai (iki 91–95 % išlaidų), kooperatyvai taip pat gali gauti naudos iš matavimo, kai iš gauto energijos kiekio atimama į tinklą pateikta energija: nariai už vieną į tinklą patiektą kilovatvalandę gali nemokamai pasiimti 0,6 kWh, taikant slenkantį 12 mėnesių laikotarpį. Remiantis tyrimu⁴⁹, Lenkijos energetikos kooperatyvams dėl šių mechanizmų atsipirkimo laikotarpis teoriškai galėtų būti 2,5–3 metai – tai atitinka mūsų atliktą kooperatyvo ir klasterio, planuojančių susigrąžinti savo investicijas per trejus metus, analizę. Piliečių energetikos bendrijoms netaikomos jokios išimtis ar paramos schemos.

⁴⁹ J. Jasinski, M. Kozakiewicz, M. Sołtysik, *Analysis of the Economic Soundness and Viability of Migrating from Net Billing to Net Metering Using Energy Cooperatives*, Energies, vol. 17, no. 6, 2024.

82 Italijoje bendrijos atleidžiamos nuo tinklo mokesčių, nes kintamoji perdavimo tarifo dalis kompensuojama už elektros energiją, kuria dalijamasi bendrijoje. Be to, Italijoje siūlomos dvi pagrindinės paskatos atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijoms: supirkimo priemoka už bendrijoje pasidalytą energiją (apskaičiuota pagal valandos įkainį), mokama 20 metų apie 0,10 euro už kWh, ir kapitalo dotacija, kuria padengiama iki 40 % tinkamų finansuoti investicinių išlaidų, finansuojamų pagal EGADP. Iš įvairių atvejų tyrimų matyti, kad atsipirkimo laikotarpis yra 5–14 metų (žr. [8 langelį](#)). Siekdamas pagrįsti valstybės pagalbos intensyvumą, Italijos institucijos apskaičiavo, kad penkių teorinių projektų atsipirkimo laikotarpis yra 11–13 metų.

8 langelis

Italijos atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijų atsipirkimo laikotarpių pavyzdžiai

Atlikus atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijos Tirano savivaldybėje (Lombardija), turinčios biomasės kogeneracinę jėgainę, labai mažą hidroelektrinę ir fotovoltinę sistemą, ekonominio pagrįstumo analizę nustatyta, kad atsipirkimo laikotarpis yra maždaug 5 metai⁵⁰.

Atlikus Kalabrijos atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijos, gaminančios ir kaupiančios energiją, galimybių studiją nustatytas 6–8 metų atsipirkimo laikotarpis⁵¹.

Apskaičiuota, kad kalbant apie Asyžiaus savivaldybės (Umbrija) vadovaujamą 2 MWp atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendriją atsipirkimo laikotarpis yra maždaug 8–14 metų⁵².

83 Rumunija netaiko atleidimo nuo tinklo mokesčių, o energetikos bendrijos neturi teisės naudotis jokiais schemomis ar subsidijomis. Suinteresuotieji subjektai, su kuriais susitikome, pabrėžė, kad tai yra pagrindinė problema, tai buvo pabrėžta ir [neseniai paskelbtoje NVO ataskaitoje](#).

⁵⁰ F. Ceglia, E. Marrasso, C. Roselli and M. Sasso, *Biomass-based renewable energy community: economic analysis of a real case study*, *Energies*, vol. 15, no. 15, 2022.

⁵¹ D. Cirone, R. Bruno, P. Bevilacqua, S. Perrella and N. Arcuri, *Techno-Economic Analysis of an Energy Community Based on PV and Electric Storage Systems in a Small Mountain Locality of South Italy: A Case Study*, *Sustainability*, vol. 14, no. 21, 2022.

⁵² E. Moretti, E. Stamponi, *The Renewable Energy Communities in Italy and the Role of Public Administrations: The Experience of the Municipality of Assisi between Challenges and Opportunities*, *Sustainability*, vol. 15, no. 15, 2023.

- 84** Visose keturiuose audituotose šalyse tinklo mokesčiai mokami proporcingai iš tradicinių tiekėjų suvartotai elektros energijai. Kai bendrijos nariai vartoja elektros energiją, kurią jie gamina arba kuria dalijasi su kitais nariais, **Italijoje** jie nemoka atitinkamų tinklo mokesčių, todėl sumažėja jų finansinis įnašas į tinklo priežiūrą ir plėtrą. Tačiau jie lieka prijungti prie tinklo, kad energija galėtų naudotis tais laikotarpiais, kai pasigamintos energijos nepakanka arba jos nėra; šis modelis yra bendras visų rūšių gaminantiems vartotojams. Tai reiškia, kad daugėjant energetikos bendrijų ir didėjant pasigamintos energijos vartojimui didesnę tinklo išlaidų dalį padengia vartotojai, kurie nepriklauso tokioms bendrijoms ir neturi galimybės naudotis gamybos ištekliais, – paprastai mažiau pasiturintys namų ūkiai⁵³. Nė viena iš audituotų valstybių narių oficialiai neįvertino, kokį poveikį sumažinti mokesčiai, pasigamintos energijos vartojimas ir dalijimasis energija daro kitiems vartotojams.
- 85** Atsižvelgdama į didelį gaminančių vartotojų ir energetikos kooperatyvų skaičių **Nyderlanduose** ir į tai, kad nuo 2025 m. sausio mėn. pradėta dalytis energija, Nyderlandų nacionalinė reguliavimo institucija yra susirūpinusi dėl šios rizikos. Vienas iš sprendimų galėtų būti nustatyti fiksuotus, o ne proporcingus tinklo mokesčius, nes jie leidžia teisingiau paskirstyti naštą. Kitas galimas sprendimas galėtų būti naudojimo laiko kainodara – dinamiška tarifų struktūra, kai elektros energijos kaina skiriasi priklausomai nuo paros laiko.
- 86** Apskritai mūsų vertinimas rodo, kad dėl viešosios paramos **Nyderlanduose, Lenkijoje ir Italijoje** atsipirkimo laikotarpis yra toks, kokio Komisija ir tikėjosi. **Nyderlanduose** apyvartinis fondas yra veiksmingas būdas naudoti viešąsias lėšas. Jis padeda energetikos kooperatyvams padengti pradines vėjo ir saulės energijos projektų išlaidas ankstyvaisiais plėtros etapais, kurios yra bendra kliūtis. **Rumunijoje** subsidijų nebuvimas trukdo kurti energetikos bendrijas. Taip pat darome išvadą, kad valstybės narės oficialiai neįvertino, kokį poveikį tinklo mokesčių sumažinimas turėjo kitiems vartotojams.

⁵³ M. Van Steenberghe, A. D’hulster, J. Weytjens, M. Ovaere, and K. Schoors, *Tracking Demographic and Financial Trends in Renewable Energy Cooperative Membership in Belgium Using Survey and Bank Transaction Data*, no. 1093 (2025); G. Koukoufikis, H. Schockaert, D. Paci, F. Filippidou, A. Caramizaru et al., *Energy Communities and Energy Poverty*, JRC Science for Policy Report, EUR 31751 EN (Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2023); European Environment Agency, *Energy prosumers in Europe: Citizen participation in the energy transition*, EEA Report No. 01/2022 (Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2022).

Šią ataskaitą priėmė I kolegija, vadovaujama Audito Rūmų narės Joëlle Elvinger, 2026 m. vasario 11 d. Liuksemburge įvykusiame posėdyje.

Audito Rūmų vardu

Pirmininkas
Tony Murphy

Priedai

I priedas. Apie auditą

Energetikos bendrijos

01 Energetikos bendrijos yra juridiniai asmenys, įgalinantys piliečius, smulkųjį verslą ir vietos institucijas gaminti ir valdyti savo pačių energiją, ja dalytis ir ją vartoti. [Komisijos teigimu](#), jų nauda galėtų būti įvairi. Jos galėtų:

- prisidėti prie **ES atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalies siektinos reikšmės** siekimo pritraukdamos papildomų privačiųjų investicijų decentralizuotiems atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos įrenginiams statyti;
- didinti **piliečių**, įskaitant tuos, kurie negali pastatyti savo energijos gamybos įrenginių, (pavyzdžiui, nuomininkus, mažas pajamas gaunančias šeimas ir butuose gyvenančius asmenis), **dalyvavimą**, kad būtų skatinama energetikos pertvarka vietos lygmeniu. Tai gali padidinti **visuomenės pritarimą** vietos atsinaujinančiųjų išteklių energijos projektams;
- mažinti **energijos nepriteklį**, nes pagamintą energiją galima parduoti tinklui arba ja dalytis su bendrijos nariais, taip užtikrinant stabilesnes elektros energijos kainas ir sumažinant narių, įskaitant pažeidžiamus namų ūkius, sąskaitas.

Finansavimas, funkcijos ir atsakomybė

- 02** Energetikos bendrijos, kaip atsinaujinančiųjų išteklių energijos priemonių paramos gavėjos, gali naudotis keliais ES fondais, pavyzdžiui, Europos regioninės plėtros fondu ir Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemone (EGADP). Visų pirma į EGADP įtrauktos konkrečiai energetikos bendrijoms skirtos priemonės, kurių numatomos išlaidos sudaro **5,2 milijardo eurų**, skirtos energetikos bendrijoms tiesiogiai ir netiesiogiai remti (pavyzdžiui, įgyvendinant atsinaujinančiųjų energijos išteklių priemones); šios lėšos turi būti išmokėtos iki 2026 m. gruodžio mėn. Energetikos bendrijos gali panaudoti šias lėšas, pavyzdžiui, saulės baterijų plokštėms įrengti arba vėjo jėgainėms statyti.
- 03** Komisijos ir valstybių narių funkcijos ir atsakomybė apibendrinti **1 diagramoje**.

1 diagrama | Funkcijos ir atsakomybė

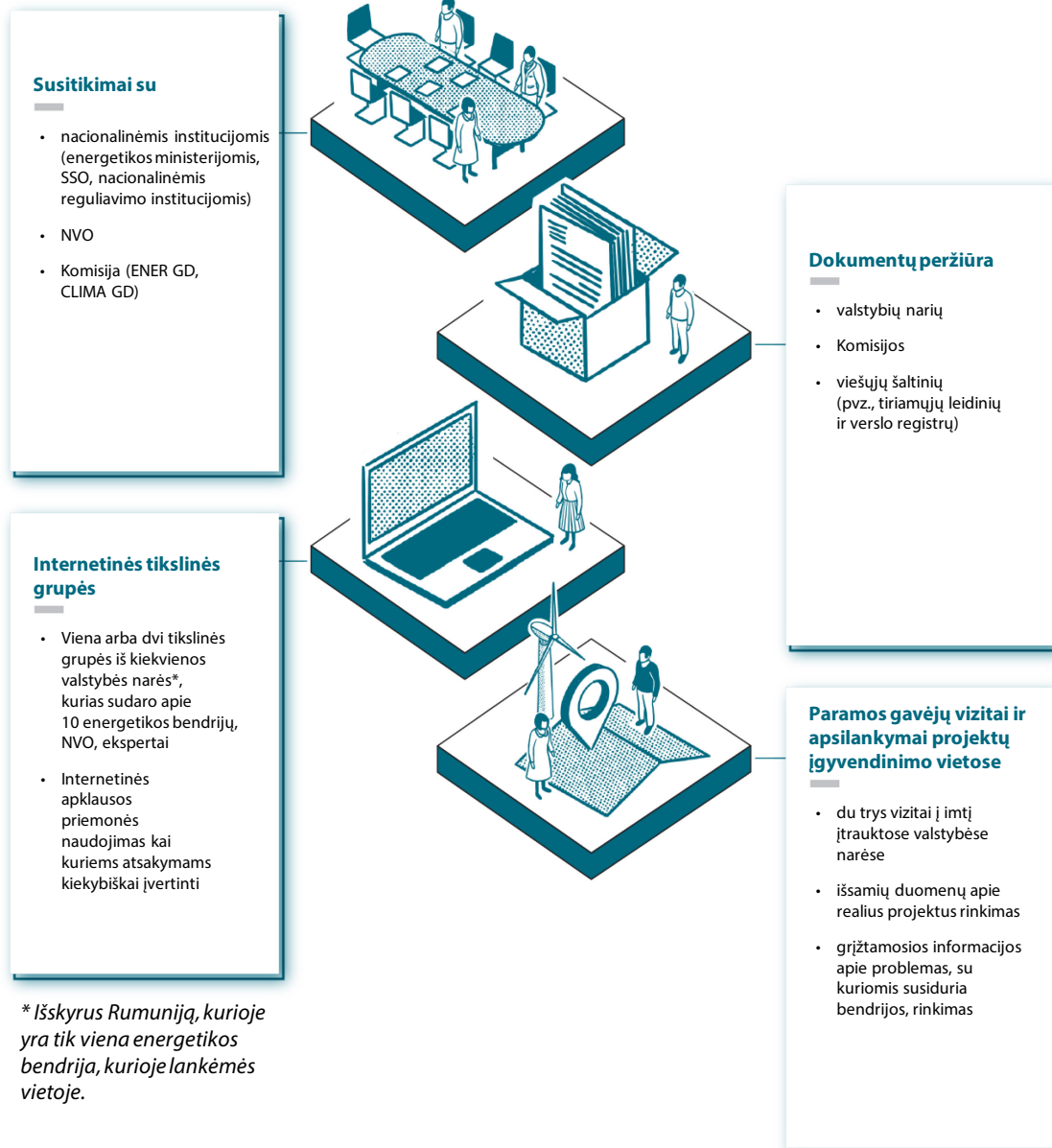

Šaltinis: Audito Rūmai.

Audito apimtis ir metodas

- 04** Mūsų audito tikslas buvo įvertinti, ar Komisija ir valstybės narės **veiksmingai įtraukia energetikos bendrijas**, kad būtų pasiektas ES saulės energetikos strategijoje nustatytas ES tikslas ir kad jos teiktų numatomą naudą. Todėl tikrinome, ar:
- Komisija nustatė SMART **ES tikslus**, kurie buvo patvirtinti valstybių narių ir tinkamai stebimi bei įgyvendinami pagal planą;
 - Komisija ir valstybės narės sudarė **tinkamas sąlygas** energetikos bendrijoms klestėti.
- 05** Auditas apėmė Komisijos ir keturių valstybių narių veiksmus 2020 m. gruodžio mėn. – 2025 m. liepos mėn. laikotarpiu, kuris atitinka atitinkamų direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę terminus: [Direktyvos \(ES\) 2019/944](#) dėl elektros energijos vidaus rinkos ir [Direktyvos \(ES\) 2018/2001](#) dėl atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimo. Atlikdami auditą daugiausia dėmesio skyrėme atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybai, dėl kurios ES nustatė politinį tikslą, o ne kitoms energetinėms paslaugoms (pavyzdžiui, energijos vartojimo efektyvumui). Mūsų [audito metodika](#) atitinka [Tarptautinės aukščiausiųjų audito institucijų organizacijos \(INTOSAI\)](#) paskelbtus tarptautinius audito standartus.
- 06** [2 diagramoje](#) parodyta, kaip gavome įrodymų savo pastaboms pagrįsti. Atsižvelgdami į konsultacijas su tikslinėmis grupėmis ir vizitus vietoje, galime teigti, kad konsultavomės atitinkamai su 2 %, 20 %, 13 % ir 100 % **Nyderlandų, Lenkijos, Italijos ir Rumunijos** bendrijų (žr. [1 lentelę](#)). Papildomos informacijos pateikė ES energetikos bendrijų federacija ir energetikos bendrijoms atstovaujanti nacionalinė NVO.

2 diagrama | Audito metodas

Šaltinis: Audito Rūmai.

1 lentelė | Tikslinių grupių reprezentatyvumas ir vizitai vietoje

Valstybė narė	Energetikos bendrijų skaičius 2025 m. sausio mėn.	Tikslinių grupių dalyviai	Vietoje aplankytos bendrijos	Audito Rūmų imties reprezentatyvumas
Nyderlandai*	702	14	2	2 %
Lenkija	61	10	2	20 %
Italija**	121	12	4	13 %
Rumunija	1	0	1	100 %

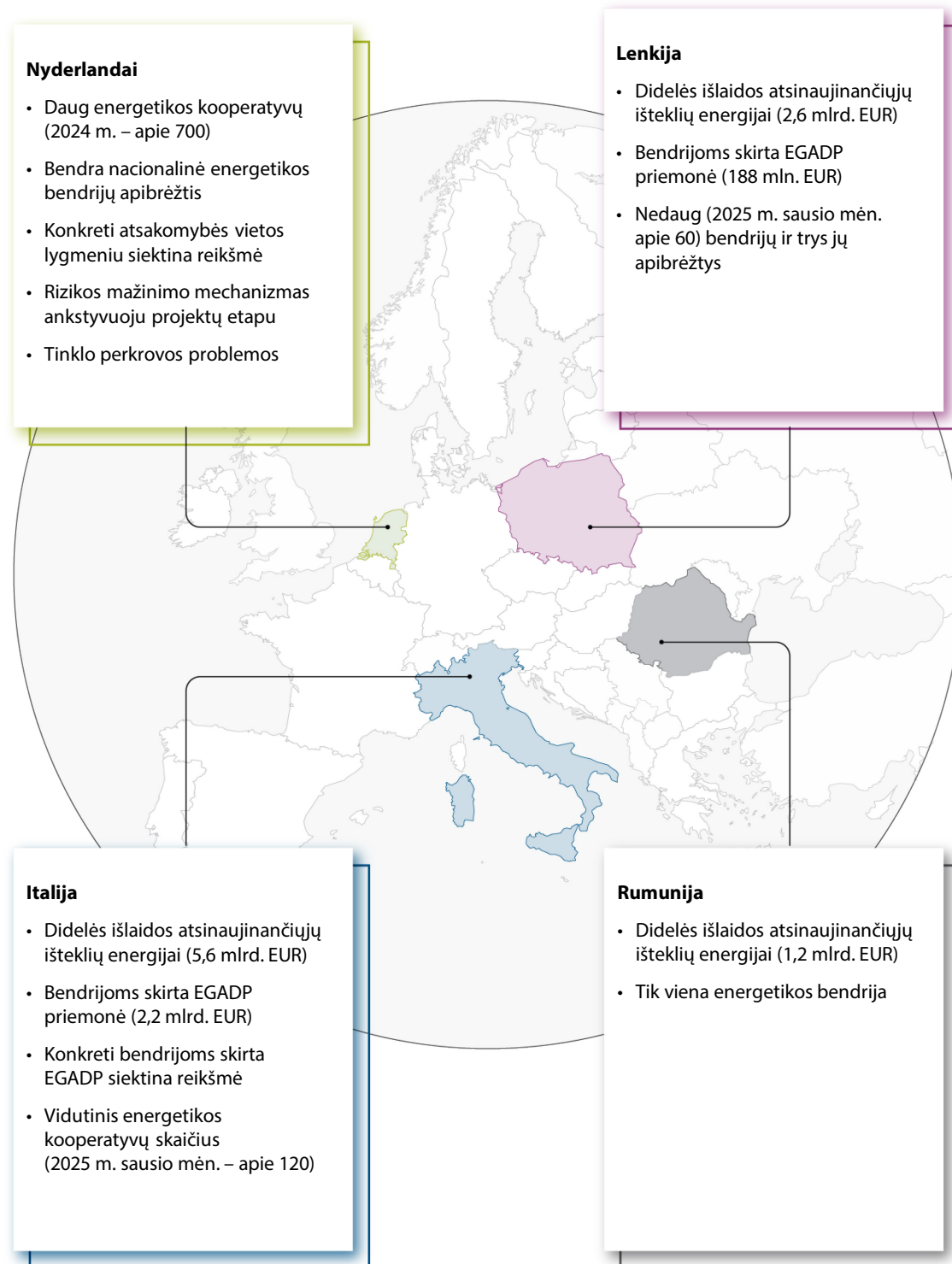
* 2024 m. duomenys; 2025 m. duomenų nėra.

** Juridinių asmenų skaičius, o ne organizacinių struktūrų skaičius.

Šaltinis: Audito Rūmai.

07 Auditui atrinkome keturias valstybes nares pagal jų reprezentatyvumą atsižvelgdami į ES padėtį (žr. [3 diagramą](#)).

3 diagrama | Valstybių narių atrinkimo priežastys

Šaltinis: Audito Rūmai.

II priedas. Aplankytos energetikos bendrijos

Valstybė narė	Pavadinimas	Narių skaičius	Atsinaujinančiųjų išteklių energijos infrastruktūra	Gamybos pajėgumai (kWp)	Energijos gamyba 2024 m. (MWh)
Nyderlandai	„Kennemer Kracht“	315	Stoginiai saulės energijos įrenginiai	661	479
Nyderlandai	„Vrijstad Energie“ / „Vrijstad Windwinning“	375	Stoginiai saulės energijos įrenginiai ir saulės elektrinių parkai, vėjo jėgainės	7 351	11 001
Lenkija	„Słoneczna Żywieccyzna“	10	Stoginiai saulės energijos įrenginiai, geoterminiai įrenginiai	20 000	23 284
Lenkija	Bielsko apskrities energetikos klasteris (lenk. <i>Klaster Energii Powiatu Bielskiego</i>)	12	Stoginiai saulės energijos įrenginiai	975	976
Italija	„La Buona Fonte“	25	Stoginiai saulės energijos įrenginiai	19	20
Italija	Atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrija „Antrodoco“ (it. <i>Comunità energetica rinnovabile Antrodoco</i>)	49	Stoginiai saulės energijos įrenginiai	60	0
Italija	Treviso vyskupijos atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrija (it. <i>Comunità energetica rinnovabile diocesi Treviso</i>)	340	Stoginiai saulės energijos įrenginiai	1 900	1 430
Rumunija	Energetikos kooperatyvas (rum. <i>Cooperativa de Energie</i>)	949	Nėra (2025 m. balandžio mėn. duomenimis)	0	0

III priedas. Valstybių narių atsakymai į rekomendacijas

Rekomendacija	Valstybė narė	Atsakymas
<p>4 rekomendacija</p> <p>Pranešti atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijoms kylančių kliūčių ir jų plėtros potencialo vertinimą</p> <p>Italijos aplinkos ir energetinio saugumo ministerija ir Rumunijos energetikos ministerija turėtų įvertinti esamas kliūtis atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijoms ir jų plėtros potencialą ir apie tai pranešti.</p> <p>Tikslinė įgyvendinimo data: 2027 m. liepos mėn.</p>	Italija	Pritarta
	Rumunija	Pritarta
<p>5 rekomendacijos b punktas</p> <p>Skatinti piliečių ir pažeidžiamų namų ūkių vaidmenį</p> <p>Lenkijos klimato ir aplinkos ministerija, Italijos aplinkos ir energetinio saugumo ministerija ir Rumunijos energetikos ministerija turėtų parengti nuostatas, kuriomis būtų skatinamas piliečių vaidmuo energetikos bendrijose.</p> <p>Tikslinė įgyvendinimo data: 2026 m. gruodžio mėn.</p>	Lenkija	Pritarta
	Italija	Pritarta
	Rumunija	Pritarta
<p>6 rekomendacijos b punktas</p> <p>Remti energijos kaupimą</p> <p>Nyderlandų klimato ir žaliajo augimo ministerija ir Lenkijos klimato ir aplinkos ministerija turėtų skatinti energetikos bendrijas vystyti energijos kaupimą (atskirai arba kartu su atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamyba) arba kitas lankstumo paslaugas, kad padėtų sumažinti tinklo perkrovą.</p> <p>Tikslinė įgyvendinimo data: 2027 m. liepos mėn.</p>	Nyderlandai	Pritarta
	Lenkija	Pritarta

Santrumpos

Santrumpa	Reikšmė (paaiškinimas)
AIED II	Atsinaujinančių išteklių energijos direktyva
CLIMA GD	Klimato politikos generalinis direktoratas (Europos Komisija)
EESRK	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas
EEVRD	Elektros energijos vidaus rinkos direktyva
EGADP	Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė
ENER GD	Energetikos generalinis direktoratas (Europos Komisija)
Eurostatas	Europos Sąjungos statistikos tarnyba
HIER	Nyderlandų energetikos kooperatyvų rėmimo fondas
kW/kWh/kWp/MW/MWh/MWp/GW/TWh	įvairūs galios ir energijos vienetai: kilovatas, kilovatvalandė, kilovatas pikiniu laikotarpiu, megavatas, megavatvalandė, megavatas pikiniu laikotarpiu, gigavatas, teravatvalandė
NEKVP	nacionalinis energetikos ir klimato srities veiksmų planas
SMART	konkretus, išmatuojamas, pasiekiamas, aktualus ir per nustatytą laiką įvykdytinas
SSO	skirstymo sistemos operatorius

Žodynėlis

Terminas	Apibrėžtis (paaiškinimas)
atsipirkimo laikotarpis	laikas, kurio reikia pradinėms investicijoms išlaidoms padengti, sutaupant lėšų ar gaunant pajamų
dalijimasis energija	energetikos bendrijos pagamintos elektros energijos paskirstymas jos nariams
Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė	ES finansinės paramos mechanizmas, kuriuo siekiama švelninti COVID-19 pandemijos ekonominį ir socialinį poveikį ir skatinti ekonomikos atsigavimą, taip pat spręsti iššūkius, kylančius siekiant žalesnės ir labiau skaitmenizuotos ateities
energijos nepriteklis	padėtis, kai dėl nepakankamų pajamų, didelių energijos kainų ir (arba) mažo energijos vartojimo efektyvumo namų ūkis neturi galimybės naudotis pagrindinėmis energetikos paslaugomis, būtinomis deramam gyvenimo lygiui ir sveikatai užtikrinti
Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas	ES patariamasis organas, kuris veikia kaip pilietinės visuomenės organizacijų forumas
Europos regioninės plėtros fondas	ES fondas, kuriuo stiprinama ES ekonominė ir socialinė sanglauda finansuojant investicijas regioniniams skirtumams mažinti
gaminantis vartotojas	energijos vartotojas, kuris taip pat gamina energiją
lankstumo paslaugos	priemonės, padedančios išvengti perkrovos elektros energijos sistemoje išlaikant pasiūlos ir paklausos pusiausvyrą
nacionalinė reguliavimo institucija	šioje ataskaitoje tai nepriklausoma viešoji įstaiga, prižiūrinti valstybės narės elektros energijos rinką, užtikrinanti veiksmingą jos elektros energijos sistemos veikimą, ginanti vartotojų interesus ir užkertanti kelią diskriminacijai, taip pat stebinti, kaip laikomasi ES energetikos taisyklių
nacionalinis energetikos ir klimato srities veiksmų planas	dešimties metų laikotarpį apimantis dokumentas, kuriame išdėstyta valstybės narės politika ir priemonės ES klimato srities tikslams pasiekti
oficialus pranešimas	Komisijos rašytinis pranešimas ES valstybei narei, kuris yra pirmasis pažeidimo nagrinėjimo procedūros etapas
pagrįsta nuomonė	oficialus prašymas valstybei narei laikytis ES teisės, kurį Komisija išsiuntė kaip antrą pažeidimo nagrinėjimo procedūros dalį, kai ta šalis, nepaisydama to, kad gavo oficialų pranešimą, ir toliau nevykdo savo įsipareigojimų
paklausos atsakas	galutinių vartotojų atliekamas suvartojamo elektros energijos kiekio koregavimas (pavyzdžiui, kaupiant elektros energiją arba atidedant vartojimą) atsižvelgiant į rinkos signalus
pažeidimo nagrinėjimo procedūra	procedūra, kai Komisija įvairiais etapais taiko veiksmus prieš ES valstybę narę, kuri nevykdo savo įsipareigojimų pagal ES teisę
perkėlimas į nacionalinę teisę	ES direktyvos nuostatų įtraukimas į nacionalinę teisę

perkėlimo į nacionalinę teisę patikra	nacionalinių įgyvendinimo priemonių suderinamumo su direktyvos nuostatomis vertinimas
poveikio vertinimas	galimo (<i>ex ante</i>) arba faktinio (<i>ex post</i>) politikos iniciatyvos arba kitų veiksmų poveikio analizė
programa LIFE	finansinė priemonė, kuria remiamas ES aplinkos ir klimato politikos įgyvendinimas bendrai finansuojant projektus valstybėse narėse
skirstymo sistemos operatorius	subjektas, atsakingas už elektros energijos skirstymo sistemos eksploatavimą, plėtrą ir techninę priežiūrą tam tikroje teritorijoje
supirkimo priemoka	politikos priemonė, pagal kurią elektros energijos gamintojams mokama priemoka prie rinkos kainos
tinklo perkrova	padėtis, kai nepakanka pajėgumų perduoti visą turimą energiją iš vieno tinklo taško į kitą
vieno langelio principu veikiantis centras	šioje ataskaitoje tai bendras kontaktinis punktas, konsultuojantis energetikos bendrijas ir padedantis joms spręsti administracinius klausimus

Komisijos atsakymai

<https://www.eca.europa.eu/lt/publications/SR-2026-10>

Chronologija

<https://www.eca.europa.eu/lt/publications/SR-2026-10>

Audito grupė

Audito Rūmų specialiosiose ataskaitose pateikiami Audito Rūmų atliktų auditų, susijusių su įvairių sričių ES politika ir programomis arba su konkrečių biudžeto sričių valdymo temomis, rezultatai. Audito užduotis Audito Rūmai atrenka ir parengia taip, kad jos turėtų kuo didesnį poveikį, atsižvelgdami į neveiksmingumo ar neatitikties riziką, susijusių pajamų ar išlaidų lygį, būsimus pokyčius ir politinį bei viešąjį interesą.

Šį veiklos auditą atliko Audito Rūmų narė Joëlle Elvinger vadovaujama I audito kolegija „Tausus gamtos išteklių naudojimas“. Auditui vadovavo Audito Rūmų narys João Leão, jam padėjo kabineto vadovė Paula Betencourt ir kabineto atašė Sofia Batalha; pagrindinė vadybininkė Florence Fornaroli; užduoties vadovas Olivier Prigent; auditoriai Jaroslawas Smigieliš, Michał Szwedas, Ana Popescu, Bobas De Blickas, Olivia Saracco ir Anna Kozlova. Kalbinę pagalbą teikė Ingrid Van Gent, Paola Magnanelli, Simona Marincean ir Markas Smithas. Diagramas parengti padėjo Alexandra Damir-Binzaru.

Iš kairės į dešinę: Paula Betencourt, Olivia Saraco, João Leão, Michał Szwed, Florence Fornaroli, Anna Kozlova, Olivier Prigent.

AUTORIŲ TEISĖS

© Europos Sąjunga, 2026

Europos Audito Rūmų pakartotinio naudojimo politika nustatyta [Audito Rūmų sprendime Nr. 6–2019](#) dėl atvirųjų duomenų politikos ir pakartotinio dokumentų naudojimo.

Jeigu nenurodyta kitaip (pavyzdžiui, atskiruose pranešimuose dėl autorių teisių), ES priklausantis Audito Rūmų turinys yra licencijuojamas pagal [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\) licenciją](#). Todėl paprastai pakartotinis naudojimas yra leidžiamas, jeigu tai tinkamai pažymima ir nurodomi bet kokie padaryti pakeitimai. Asmenys, kurie pakartotinai naudoja Audito Rūmų turinį, neturi iškreipti pirminės prasmės ar minties. Audito Rūmai nėra atsakingi už bet kokius pakartotinio naudojimo padarinius.

Būtina gauti papildomą leidimą, jei tam tikrame turinyje vaizduojami privatūs asmenys, kurių tapatybę galima nustatyti, pavyzdžiui, Audito Rūmų darbuotojų nuotraukose, arba jame pateikiami trečiųjų asmenų kūriniai.

Gavus tokį leidimą, juo panaikinamas ir pakeičiamas pirmiau minėtas bendrasis leidimas ir jame aiškiai nurodomi bet kokie naudojimo apribojimai.

Siekiant naudoti ar atgaminti turinį, kuris nepriklauso ES, gali reikėti prašyti leidimo tiesiogiai iš autorių teisių turėtojų.

Viršelio nuotrauka: © NOVA – stock.adobe.com.

1 langelis, pirma maža nuotrauka: © Amar Sjaw En Wa.

12 diagrama, žemėlapis: © Netbeheer Nederland, © powered by Esri Nederland, © MapTiler, © OpenStreetMap contributors.

Programinei įrangai ar dokumentams, kuriems taikomos pramoninės nuosavybės teisės, pavyzdžiui, patentams, prekių ženklams, registruotiems dizainams, logotipams ir pavadinimams, Audito Rūmų pakartotinio naudojimo politika netaikoma.

Europos Sąjungos institucijų domeno „europa.eu“ svetainėse pateikiamos nuorodos į trečiųjų asmenų svetaines. Audito Rūmai jų nekontroliuoja, todėl raginame peržiūrėti jose pateiktą privatumo ir autorių teisių politiką.

Audito Rūmų logotipo naudojimas

Audito Rūmų logotipas negali būti naudojamas be išankstinio Audito Rūmų sutikimo.

HTML	ISBN 978-92-849-7035-3	ISSN 1977-5725	doi:10.2865/9791869	QJ-01-26-012-LT-Q
PDF	ISBN 978-92-849-7036-0	ISSN 1977-5725	doi:10.2865/2898393	QJ-01-26-012-LT-N

KAIP CITUOTI

Europos Audito Rūmai, [Specialioji ataskaita 10/2026](#) „Energetikos bendrijos. Potencialas, kurį dar reikia išnaudoti“, Europos Sąjungos leidinių biuras, 2026 m.

Prognozuojama, kad piliečiai pasigamins pusę atsinaujinančiųjų išteklių energijos, būtinos ES poveikio klimatui neutralumo tikslui pasiekti. Energetikos bendrijos yra juridiniai asmenys, įgalinantys piliečius, smulkųjį verslą ir vietas institucijas gaminti ir valdyti savo pačių energiją, ją dalytis ir ją vartoti. Bendrijos gali prisidėti prie energetikos pertvarkos, įperkamo didinimo ir piliečių dalyvavimo.

ES pasiekė tik 27 % savo tikslo iki 2025 m. kiekvienoje savivaldybėje, kurioje gyvena daugiau kaip 10 000 gyventojų, turėti bent po vieną energetikos bendriją. Šiam tikslui trūksta aktualumo, paramos ir stebėsenos. ES nuostatos dėl butų savininkų asociacijų dalyvavimo tebėra neaiškios. Be to, vyriausybės nesudarė sąlygų, reikiamų energetikos bendrijoms remti, pavyzdžiui, nesukūrė elektros energijos kaupimo paskatų, kad būtų palengvintas prijungimas prie tinklo. Mūsų rekomendacijomis siekiama šalinti šiuos trūkumus.

Audito Rūmų specialioji ataskaita pagal SESV 287 straipsnio 4 dalies antrą pastraipą.

EUROPOS
AUDITO
RŪMAI

Europos Sąjungos
leidinių biuras

EUROPOS AUDITO RŪMAI
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tel. +352 4398-1

Užklausos: eca.europa.eu/lt/contact
Interneto svetainė: eca.europa.eu
Socialiniai tinklai: @EUauditors